

Stavovi roditelja i odgojitelja o utjecaju animiranih filmova na govorno-jezični razvoj

Božičević, Lorena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:335427>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Sveučilišni diplomski studij

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Lorena Božičević

**Stavovi roditelja i odgojitelja o utjecaju animiranih
filmova na govorno-jezični razvoj djece**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Stavovi roditelja i odgojitelja o utjecaju animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece

Diplomski rad

Student/ica:

Lorena Božičević

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Slavica Vrsaljko

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lorena Božičević**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Stavovi roditelja i odgojitelja o utjecaju animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 17. srpnja 2024.

*Mojoj dragoj obitelji i prijateljima, hvala na vjetru u leđa
i kad na nebu nije bilo oblaka.*

Njegov stijeg nada mnom je ljubav.

– Pjesma nad pjesmama 2, 4

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
1. UVOD.....	3
2. ANIMIRANI FILM	4
2. 1. Walt Disney	5
2. 2. Hrvatski animirani film	6
3. NAČINI KOMUNIKACIJE U ANIMIRANIM FILMOVIMA.....	8
3. 1. Komunikacija s djecom.....	9
3. 2. Načini komunikacije u animiranim filmovima.....	10
3. 3. Dijalekti u sinkroniziranim animiranim filmovima	11
4. GOVORNO-JEZIČNI RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI.....	13
4. 1. Razdoblja razvoja govora.....	14
4. 1. 1. Predverbalno razdoblje	14
4. 1. 2. Verbalno razdoblje	15
5. KAKO DJECA GLEDAJU ANIMIRANI FILM?	17
6. UTJECAJ ANIMIRANIH FILMOVA NA DJECU	19
6. 1. Utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece na materinskom jeziku ..	21
6. 2. Utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece na stranom jeziku	23
6. 3. Negativni utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece	24
7. ULOGA RODITELJA I ODGOJITELJA U MEDIJSKOM ODGOJU DJECE.....	26
8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	29
8. 1. Problem istraživanja.....	29
8. 2. Cilj istraživanja	30
8. 3. Uzorak istraživanja	30
8. 4. Metode istraživanja.....	30

8. 5. Rezultati istraživanja.....	31
9. ZAKLJUČAK.....	52
LITERATURA	54
ŽIVOTOPIS	58
POPIS GRAFIKONA.....	59

SAŽETAK

Stavovi roditelja i odgojitelja o utjecaju animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece

Od gugutanja i tepanja u djetinjstvu do pojave složenih rečenica u kasnijim godinama, djeca prolaze kroz nevjerojatnu transformaciju u svojoj sposobnosti prenošenja misli, osjećaja i potreba. Put usvajanja jezika kod djece dugotrajan je i složen proces, a odnosi se na postupno stjecanje i usavršavanje govorno-jezičnih vještina. Rane godine života presudne su za postavljanje temelja tih vještina jer djeca započinju složen proces razvoja govora. Ovaj proces oblikovan je mnoštvom čimbenika, pri čemu okolina igra ključnu ulogu u oblikovanju djetetovih govorno-jezičnih sposobnosti. Jedan od okolinskih čimbenika su i animirani filmovi koji su postali sastavni dio suvremenog djetinjstva, uključujući djecu u priče koje često nadilaze granice stvarnosti. Dok se smiju, uče i rastu uz svoje omiljene animirane likove, djeca ne provode vrijeme samo u igri. Ovo dječje carstvo ima značajan utjecaj na različite aspekte djetetova razvoja, uključujući njihov govor i jezične vještine. Izloženost raznolikim nizom likova, svaki sa svojim jedinstvenim načinom izražavanja misli, emocija i ideja, ne samo da proširuje njihov vokabular, već igra i ključnu ulogu u oblikovanju načina na koji komuniciraju sa svijetom oko sebe. U ovom radu donosi se teorijski pregled animiranog filma te načini na koje te filmske kreacije doprinose poticanju razvoja govora kod djece. Cilj istraživačkog dijela je ispitati stavove roditelja i odgojitelja o utjecaju animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece, ali i o navikama i preferencijama njihove djece kada je riječ o ovom mediju.

Ključne riječi: razvoj govora, animirani film, djeca predškolske dobi, mediji.

SUMMARY

Parents' and Educators' Views on the Impact of Animated Films on Children's Language Development

From babbling and cooing in childhood to the emergence of complex sentences children undergo an incredible transformation in their ability to convey thoughts, feelings, and needs. The journey of language acquisition in children is a long and complex process, involving the gradual acquisition and refinement of linguistic skills. Early years of life are crucial for laying the foundation of language skills as children embark on the intricate process of speech development. This process is shaped by numerous factors, with the environment playing a key role in shaping a child's linguistic abilities. One of these environmental factors is animated films, which have become an integral part of modern childhood, immersing children in stories that often transcend the boundaries of reality. As they laugh, learn, and grow with their favorite animated characters, children are not merely entertained — this realm of childhood has a significant impact on various aspects of a child's development, including their speech and language skills. Exposure to a diverse array of characters, each with their unique ways of expressing thoughts, emotions, and ideas, not only expands their vocabulary but also plays a crucial role in shaping how they communicate with the world around them. This paper presents a theoretical overview of animated films and the ways these cinematic creations contribute to promoting speech development in children. The aim of the research component is to examine parents' and educators' attitudes towards the impact of animated films on children's language development, as well as the habits and preferences of their children regarding this medium.

Keywords: speech development, animated film, preschool children, media.

1. UVOD

Današnji život gotovo da je nezamisliv bez medija. Obuhvaćajući različite oblike kao što su knjiga, televizija, film, radio, novine, časopisi i internet, njihova važnost u modernom dobu postaje sve značajnija, a njihova uloga u svim, posebice dječjim životima, sve veća. Kad govorimo o medijskim sadržajima koji utječu na djecu, naglasak se posebno stavlja na animirane filmove koji su u današnje vrijeme postali dio njihovog svakodnevnog života. Da je zaista tako, potvrđuju i komentari učenika osnovnih škola: „Film... riječ za koju znam od svog rođenja!“ (Sven, VII, OŠ); „Otkada znam za sebe, znam i za televiziju i, naravno, crtane filmove.“ (Lovorka, VIII, OŠ); „Cijeli dan sam živjela za crtić u 19,15.“ (Koraljka, VIII, OŠ) (Težak, 2002: 42-43) Ovi maštoviti filmovi, oživljeni spojem umjetnosti i tehnologije, zauzimaju jedinstveno mjesto u srcima najmlađih. Utjecaj animiranih filmova na djecu nadilazi zabavu, oblikuje njihovu percepciju, vrijednosti, pa čak i pridonosi njihovu kognitivnom i emocionalnom razvoju. Proces razvoja govora u ranom djetinjstvu ključan je za cjelokupni razvoj djeteta. Kako Vrsaljko i Paleka (2018) navode, usvajanje jezika podrazumijeva i razvoj na ostalim područjima, stoga se ne može promatrati samo govorno-jezični razvoj, a zanemariti sve druge vrste razvoja. Sposobnost komunikacije ima veliki značaj u kvaliteti djetetova života, ističu Apel i Masterson (2004). Da bi dijete uspješno komuniciralo, potrebno je da razvije dobro govorno izražavanje. To se najprije događa unutar obitelji, vrtića i škole, kao i kroz različite medije. Film, kao masovni medij današnjice, može biti poticajan za dijete ako se koristi pravilno i pozitivno. Djeca često teško razlikuju imaginarni svijet od stvarnosti, zbog čega roditelji i odgojitelji imaju ključnu ulogu u medijskom odgoju djece. Važno je da zajedno podržavaju djecu u razvoju govora te da im pomognu jasnije razumjeti granicu između mašte i stvarnog svijeta.

U ovom radu detaljno će se objasniti pojam animiranog filma i istražiti odnos djece prema njemu. Također će se prikazati dječji govorno-jezični razvoj te analizirati pozitivni i negativni utjecaji ovih medija, s posebnim naglaskom na dječje govorno izražavanje. Cilj rada je ispitati mogu li animirani filmovi poslužiti kao govorno-jezični modeli u ranom razvoju govora. Istraživanje je provedeno korištenjem kvalitativne metodologije putem dvaju *online* anketna obrasca. Ankete su potpuno anonimne, a ispunili su ih roditelji i odgojitelji djece predškolske dobi. Rezultati istraživanja su prikazani i analizirani u radu.

2. ANIMIRANI FILM

Ključnu ulogu u oblikovanju dječjeg svijeta, pružajući ne samo zabavu, već i značajan utjecaj na razvoj djece, ima animirani film koji predstavlja izniman oblik umjetnosti koji osvaja srca publike diljem svijeta. Kombinacijom maštovitih vizualnih elemenata, živopisnih boja i dubokih priča, animirani film pruža jedinstveno iskustvo koje pomiče granice mašte. Film uz televiziju i radio pripada tradicionalnijim masovnim medijima. Ovaj medijski format spoj je raznih umjetnosti (likovne, fotografije, književnosti, kazališta, glazbe i drugih) iz kojih preuzima elemente te iz toga stvara jednu novu cjelinu (Mikić, 2001). Autor također navodi i definiciju filma kao slikovnog (fotografskog) i zvučnog (fonografskog) zapisa izvanjskoga svijeta, no propituje svrstavaju li se pod ovu definiciju i animirani filmovi. Navodi da animirani film ima najmanje povezanosti sa stvarnošću u smislu sadržaja i izražavanja. „On je granično područje između filmske i likovne umjetnosti, odnosno to je filmski rod gdje se likovno oživljava pomoću filmskih tehnika.“ (Isto: 26) Isti autor objašnjava da animirani film nastaje uzastopnim snimanjem niza sličica koje postaju film tehnikom filmske projekcije i time nastaje ono što mi vidimo kao pokret. „Animirati se mogu živi ljudi (piksilacija), predmeti (animacija predmeta), modeli (animacija lutaka ili lutka film, plastelinska animacija ili animacija gline i sl.), crteži slika (crtani film), računalno programirane slike (računalna animacija) i drugo.“ (Isto: 281) Turković (2012) nadalje navodi kako je u animiranom filmu pokret u cjelini izrađen, stvoren i najčešće se pridaje neživim pojavama, kao što su crteži ili predmeti, a animator mu daje spoznajni tj. predodžbeni cilj. Objašnjava da animator teži osmisliti stvorenost i izrađenost pokreta. Autor također naglašava razliku animacije pokreta kao tradicionalno dominantne i transformacijske animacije koja se danas sve više koristi. Tvrdi da se u animaciji pokreta animira promjena položaja i poze, a likovi i prizori zadržavaju svoj izvorni identitet, dok se u transformacijskoj animaciji animira promjena identiteta gdje se jedan lik pretvara u nešto potpuno drugo. Autor navodi i primjer: „kad se npr. Jerry pretvori u topovsku kuglu, ili kad se spljošti – imamo posla s transformacijskom animacijom u stanovitom stupnju.“ (Turković, 2012: 158) Prema Mikić (2001) film je sve što se nalazi na filmskoj vrpici, oživljeno tehnikom projekcije. To znači da za nastajanje filma nije nužna filmska kamera, a može nastati raznim tehnikama: skidanjem emulzijskog sloja, bojenjem emulzije, izravnim crtanjem rukom na vrpici te izlaganjem filma toplini ili jakim kiselinama. Kroz povijest filma, mnogi su svjetski animatori (O. Fischinger, L. Lye, N. McLaren) na taj način stvarali svoje filmove, ručno stvarajući zvuk i pokrećući ga zatim tehnikom projekcije (Mikić, 2001). Težak (2002) navodi

da neki teoretski stavovi ne ubrajaju animirani film u sedmu umjetnost nego ga izdvajaju u posebnu, osmu umjetnost, no metodika nastave filma uključuje i animirani film sa svim njegovim podvrstama (crtani, lutkarski, kolažni, grafički, kompjutorski film). Mikić (2001) objašnjava da upravo zbog tih razlika u shvaćanjima postoje posebni festivali posvećeni animiranom filmu koji su odvojeni od drugih filmskih festivala. Isti autor objašnjava kako animirani film najčešće koristi motive koji su preuzeti iz života djece kako bi im bili bliski i razumljivi. Kako bi zadovoljio dječje sentimentalne potrebe, animirani film treba imati čvrstu fabulu, puno obrata koji će potaknuti njegovu dinamiku, ali i jasnoću kako bi ga dijete u potpunosti razumjelo (Mikić, 2001).

2. 1. Walt Disney

Jedna od ključnih figura u industriji animiranog filma je Walt Disney često nazivan „Čarobnjakom svakog djetinjstva“ koji je ostavio neizbrisiv trag u svijetu zabave, posebno u životima djece širom svijeta. Rođen 5. prosinca 1901. u Chicagu, Disney je postao sinonim za čuda, stvarajući jedinstveni svijet koji je dotakao mnoga srca i oblikovao mnoga djetinjstva. „Ime Walta Disneyja ostat će zlatnim slovima zapisano u povijesti crtanog filma.“ (Koceić, 2002, prema Tolić, 2021: 7) Disney radi na produkciji crtanih filmskih reklama s poznatim crtačem Ub Iwerksom te s njim i svojim bratom odlučuje otvoriti studio pod nazivom „Walt Disney Studios“ gdje nastaje niz sedmominutnih bajki „Alisa u Zemlji crtanog filma“. Njihov prvi animirani film u boji „Cvijeće i drveće“ (1932.) osvojio je i Oscara. Svoju najveću popularnost i prepoznatljiv logo Disney je postigao s likom Mickey Mousea koji se pojavljuje u prvom glazbeno-zvučnom animiranom filmu „Parobrod Willie“. Njegov lik nacrtao je Iwerks, a Disney mu je dao svoj glas (Koceić, 2002, prema Tolić, 2021).

Prvi animirani dugometražni film „Snjeguljica i sedam patuljaka“ (1937.), osvojio je čak osam Oscara, a ovaj „Otac animiranih filmova“, kako ga još nazivaju, dobitnik je 32 nagrade koje mu je dodijelila Akademija za filmsku umjetnost (Koceić, 2002, prema Tolić, 2021). Tolić (2021) navodi neke njegove najpoznatije filmove: „Pinokio“ (1940.), „Dumbo“ (1941.), „Bambi“ (1942.), „Pepeljuga“ (1950.), „Alisa u Zemlji čudesa“ (1951.), „Petar Pan“ (1953.), „Dama i Skitnica“ (1955.), „Trnoružica“ (1959.), „101 dalmatinac“ (1961.) te njegov posljednji uspješni film – „Mary Poppins“ (1964.). Disneyjevi animirani filmovi preuzimaju pripovjedni obrazac, tipologiju likova i crno-bijelu karakterizaciju od tradicionalne bajke Charlesa Perraulta i braće Grimm. Iako su antropomorfne životinje prisutne u svim filmskim žanrovima, jedan su od

zaštitnih znakova animiranog filma i upravo ovog studija. Pozitivni i negativni likovi razlikuju se i na temelju izgleda, koji se postiže korištenjem određene boje, tonova i vrste životinja. Iako realističnog izgleda, životinjama se pridaju mnoga ljudska obilježja, što ih približava ljudskom svijetu i vrijednostima. Što su životinje sličnije ljudima, to su prikazane pozitivnijim, dok su one s manje ljudskih obilježja češće negativni likovi (Kujundžić, 2020). „U filmovima kao što su Bambi (Bambijev suparnik Rollo, lovački psi), Dama i Skitnica (štakor, psi lutalice koji napadaju Damu), Spasioci (krokodili), Spasioci u Australiji (gušterica Joanna, aligatori) ili Dinosaur (velociraptori i karnotauri), jedino “zle” životinje ne govore.“ (Kujundžić, 2020: 52) Ista autorica objašnjava da Disneyjevi animirani filmovi prikazuju pozitivan odnos čovjeka prema životinji prikazujući ih kao prijatelje, sugovornike i međusobne pomagače. Disney je imao posebnu sposobnost pripovijedanja priča koje su ne samo zabavljale, već su često nosile i duboke moralne vrijednosti, potičući djecu na razmišljanje i učenje kroz čarobni svijet animiranog filma, a njegovo nasljeđe ostaje inspiracija i podsjetnik na moć mašte koja može oblikovati svijet.

2. 2. Hrvatski animirani film

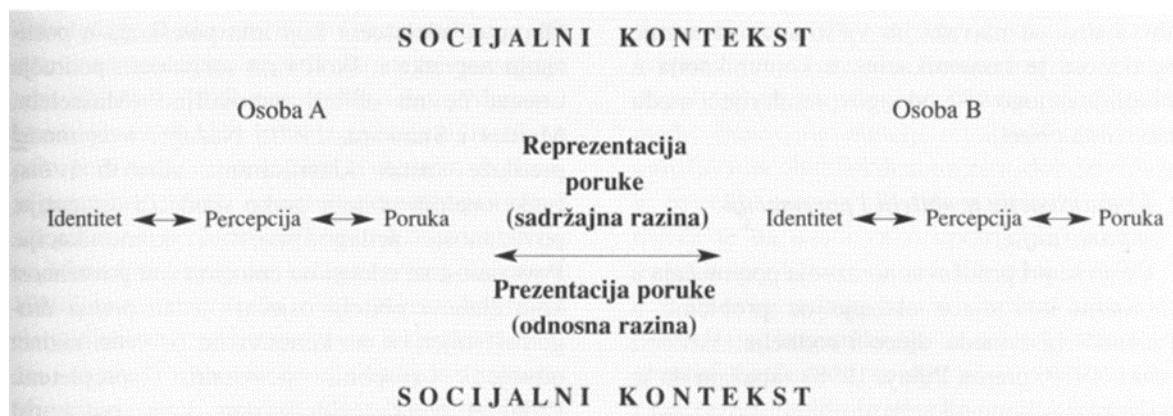
Hrvatski animirani film, s bogatom poviješću i prepoznatljivim doprinosima svjetskoj animaciji, predstavlja granu hrvatske umjetnosti koja se neprestano razvija. Od svojih početaka, hrvatski animatori pronalazili su originalne pristupe, stvarajući remek-djela koja su prepoznata i cijenjena diljem svijeta. Prema Mikić (2001) animirani film u Hrvatskoj pojavljuje se nakon dokumentarnog i igranog filma. Škrabalo (2008) objašnjava kako su preteča animiranoga filma u Hrvatskoj bili stripovi objavljeni za vrijeme Drugog svjetskog rata. Autori stripova Norbert i Walter Neugebauer nakon završetka rata počeli su se baviti crtanim filmom. Fadil Hadžić, glavni urednik lista Kerempuh, okupio je animatore, a vlasti su mu 1951. godine dopustile da osnuje tvrtku „Duga film“. Iako je djelovala samo godinu dana, tvrtka je proizvela pet crtanih filmova, a nakon propadanja, njezini animatori počeli su se baviti animacijom na raznim mjestima kao npr. „Zora film“ (Škrabalo, 2008). Mikić (2001) tvrdi da su prvi crtani filmovi „Alda-čaj“ i „Pasta za cipele-Admiral“, autora S. Tagatza, stvoreni u svrhu reklame. Navodi da uz pojavljivanje animacije, 1929. Škola narodnog zdravlja predstavlja film „Martin u nebo“. Također, navodi i prvi pravi crtani film „Veliki miting“ koji ispunjava sve kriterije, a rađen po uzoru na disneyjevsku animaciju. „Crvenkapica“ (1955) Nikole Kostelca („Zora film“) i Aleksandra Marksa prvi je crtani film u boji, a nagrađen je i na svjetskim festivalima. Grguraš

(2021) ističe da se pravi početak hrvatskog animiranog filma veže uz predstavljanje "Zagreb filma" na Canneskom festivalu 1958. godine, kada je prikazano 7 crtanih filmova, čime je Zagreb postao značajno središte filmske animacije. Autorica zaključuje da tada počinje zlatno razdoblje Zagrebačke škole crtanog filma. Dušan Vukotić autor je filma „Nestašni robot“ (1956), prvog filma nastalog u ovom studiju. Kroz animirane filmove ove škole provučene su važne odrednice moderne animacije, kao što su: redukcija pokreta, naglašena likovnost, plošnost, odbacivanje voluminoznosti, naglašeni grafizam te antinaturalizam. Zbog upotrebe mnogih metafora, simbola i alegoričnosti, ovi filmovi smatraju se filmovima za odrasle, a obrađuju aktualne teme kao što su osamljenost, otuđenje te dehumanizaciju (Mikić, 2001). Dušan Vukotić jedan je od najvećih imena ove škole (filmovi „Cowboy Jimmy“, „Abra Kadabra“ i „Čarobni zvuci“). Njegov najveći uspjeh je kratki animirani film „Surogat“ koji je 1962. godine osvojio i Oscara. Još jedno ime koje je vrijedno spomenuti je i Vatroslav Mimica i film „Samac“ koji je osvojio priznanje „Zlatni lav“. Uz njih, važni su i animatori Aleksandar Marks i Vladimir Jutriša sa poznatim filmovima „Metamorfoza“, „Muha“, „Crna ptica“, „Mrav dobra srca“, „Pčelica je rođena“ i „Moderna basna“. Boris Kolar za film „Utopia“ nagrađivan je nekoliko puta, a njegov niz poznatih filmova „Profesor Baltazar“, bio je najprodavaniji u Zagrebačkoj školi crtanoga filma. Osim njih, autor Nedeljko Dragić nagrađen je za animirani film „Krotitelj divljih konja“, dok je njegov film „Tup-tup“ dobitnik nominacije za Oscara. Prvenstveno se bavio „mini-filmovima“ do tri minute, a nakon toga stvorio je prvi hrvatski dugometražni animirani film „Čudesna šuma“. Zbog nabrojanih velikih uspjeha Zagrebačke škole crtanoga filma, Svjetski festival animiranog filma osnovan je u Zagrebu 1972. godine, a odvija se i danas (Škrabalo, 2008). „Također, stilska, narativna i estetska rješenja koja su dio Zagrebačke škole crtanog filma su postala važna u svjetskoj tradiciji animacije.“ (Grguraš, 2021: 11) Mikić (2001) tvrdi da animirani film i dalje „živi“ kroz amaterske filmske i video družine te odjel animacije na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

3. NAČINI KOMUNIKACIJE U ANIMIRANIM FILMOVIMA

Komunikacija je neizostavan dio ljudske svakodnevnice. Ova kompleksna pojava obuhvaća širok spektar verbalnih i neverbalnih elemenata koji doprinose stvaranju značenja. Bez obzira na kulturne, jezične ili društvene razlike, komunikacija ostaje univerzalna osnova povezivanja među ljudima. Ferić i Žižak (2003) tvrde da se komunikacija događa svakodnevno, na razne načine te s raznim ljudima. Autorice navode da je to dvosmjerni proces i ima veliki utjecaj na kvantitetu i kvalitetu ljudskih odnosa, a u cilju joj je razumijevanje misli i osjećaja, odnosno poruke koju prenosi pošiljatelj. Tolić (2021) navodi da se komunikacija odvija kroz tri faze: kodiranje, prijenos te dekodiranje poruke. U komunikaciji sudjeluju pošiljatelj i primatelj koji putem komunikacijskog kanala šalju poruku koja sadrži svoj kontekst (Dvorski, 2017, prema Tolić, 2021). Najčešće se u obzir uzima samo „ja“ ili „moj-moje“ komponentu, odnosno osobnu komponentu, no bitno je naglasiti da postoje tri ključne komponente: osoba koja prenosi poruku, poruka i osoba koja prima poruku. Kvalitetna i učinkovita komunikacija ne postoji ukoliko izostane samo jedna od navedenih komponenti (Ferić i Žižak, 2003, prema Tolić, 2021). Jovanovac (2017) ističe da je temeljni cilj komunikacije stvaranje odnosa i socijalnih interakcija te da njihova kvaliteta značajno utječe na kvalitetu komunikacije. Riječ „komunikacija“ potječe od latinske riječi „communis“ (zajedničko), a dijeli se na verbalnu i neverbalnu. Dok se verbalna komunikacija temelji na riječi, neverbalna se oslanja na govor tijela (izrazi lica, položaj tijela, geste, ton glasa) (Berns, 1985, prema Ferić i Žižak, 2003). Jovanovac (2017) objašnjava da neverbalna komunikacija uglavnom nadopunjuje verbalnu poruku, no može biti i kontradiktorna njoj. Autorica tvrdi da kako bi verbalna komunikacija bila uspješna, treba ju pratiti njezina dosljedna neverbalna komunikacija. Ferić i Žižak (2003) objašnjavaju da je komunikacija proces u kojem se poruka šalje i prima, a proces je najjednostavnije prikazan Hartleyjevim modelom interpersonalne komunikacije. Isti autori objašnjavaju da je svaka poruka kodirana i ključan dio komunikacijskog procesa je upravo njezino dekodiranje, za što je bitan socijalni kontekst u kojem se komunikacija odvija te socijalni identitet osoba kojim u njoj sudjeluju. Prema autoricama, osim informacije koja se želi prenijeti slušatelju, prenosi se i odnos prema tom sadržaju i prema drugoj osobi.

Slika 1. Hartleyjev model interpersonalne komunikacije (Ferić i Žižak, 2003: 27)

3. 1. Komunikacija s djecom

Komunikacija s djecom poseban je oblik komunikacije koji zahtijeva osjetljivost, pažnju i prilagodljivost kako bi se stvorila autentična veza između odraslih i djece. U središtu ovog procesa leži sposobnost razumijevanja dječjih potreba i emocija te prilagođavanje komunikacijskog stila njihovoj dobnoj razini i individualnim karakteristikama. Komunikacija s djecom nije samo sredstvo informiranja, ona gradi povjerenje, podržava emocionalni razvoj i potiče razvoj govorno-jezičnih vještina. Kolucki i Lemish (2013) predlažu da o djeci treba razmišljati kao o cjelovitim i zasebnim ljudskim bićima. Autorice ističu da djeca u svakoj fazi razvoja posjeduju specifične potrebe i vještine te vlastite glasove koji zaslužuju da budu saslušani i uvaženi. Iste autorice zaključuju kako na razvoj djeteta uvelike utječe okolina u kojoj djeca odrastaju i razvijaju se. Ferić i Žižak (2003) tvrde da se komunikacija primarno uči u obitelji, kroz razne interakcije djeteta s članovima obitelji. Dijete usvaja razna znanja i iskustva kroz prisutnost roditelja i razgovor s njim, a na osnovu toga stvara sliku o sebi i svijetu oko sebe. Komunikacija je najvažnija vještina za stvaranje kvalitetnih odnosa, a upravo takvi odnosi doprinose u djetetovom suočavanju sa strahom, frustracijama, samoćom te ostalim preprekama osobnog rasta. Osim toga, ona omogućava djeci, ali i ostalim članovima izražavanje svojih potreba, želja i različitosti, kao i međusobno poštovanje i ljubav, što za djecu stvara sigurno okruženje (Ferić i Žižak, 2003). Kolucki i Lemish (2013) donose nekoliko savjeta za kvalitetnu i uspješnu komunikaciju s djecom. U razgovoru s djecom, važno je koristiti jednostavne riječi i priče koje će im biti razumljive. Potrebno je prilagoditi se djetetovoj povećanoj pozornosti i održavati razigrano okruženje kako bi učenje bilo zabavno. Kroz priče, pjesme i ritmove

poželjno je istaknuti važne informacije kako bi ih djeca bolje zapamtila. Bitno je održavati umjeren tempo, ne prebrz, kako bi mogli lako pratiti. Svakodnevna iskustva odličan su način učenja – priče o drugoj djeci, obiteljima, životinjama i svakodnevnim događajima pomažu djeci da povežu svoje iskustvo s novim znanjem. Poticanje dječjih aktivnosti i postavljanje pitanja te poticanje razgovora dodatno angažira djecu. Važno je da komunikacija bude interaktivna, potičući njihovu znatiželju i doprinoseći njihovom razvoju (Kolucki i Lemish, 2013).

3. 2. Načini komunikacije u animiranim filmovima

U svijetu animacije, komunikacija igra važnu ulogu u prenošenju emocija i misli likova, a samim time i u približavanju ovog medija djeci. Načini komunikacije u animiranim filmovima su raznovrsni, koristeći jednostavne vizualne i verbalne jezike, kako bi prenijeli kompleksne priče i duboke emocije. Animirani filmovi ne samo da stvaraju novi svijet kroz maštovite likove, već koriste i inovativne metode kako bi publika u potpunosti doživjela njihove avanture i emotivna iskustva. Govoreći o načinu komunikacije u animiranim filmovima, navodi Mikić (2001), možemo analizirati različite perspektive, budući da nije svaki film oblikovan s istom dinamikom komunikacije. Prvo trebamo promatrati likove i njihov način komunikacije - je li pristojan, prilagođen djeci i odgovara li njihovoj dobi. Neki animirani filmovi fokusiraju se isključivo na komunikaciju među likovima, dok drugi obraćaju pažnju na djecu koja ih gledaju, potičući veću pažnju i koncentraciju kod mlađe publike (Mikić, 2001). Raznolikost komunikacije u animiranim filmovima ovisi o tematici samog filma. Primjerice, u filmovima gdje vlada prijateljsko i obiteljsko ozračje, komunikacija među likovima odražava tu atmosferu (Velički, 2007, prema Jovanovac, 2017). Lik princeze najčešći je ženski lik u animiranim filmovima. Iako princeze često privlače pažnju djevojčica, istraživanje ukazuje da one imaju manje govornih uloga u usporedbi s muškim likovima, njihove psihičke osobine često su jednostavne, a one su usmjerene na čekanje princa i ne bore se za vlastita uvjerenja (Ilišin, Marinović Bobinac, Radin, 2001; prema Jovanovac, 2017). Jovanovac (2017) objašnjava da taj prikaz može imati sociološki utjecaj na razvoj djece, postavljajući pogrešne standarde ljepote i ponašanja. Kako navodi autor Gimboš (2012), svi likovi u animiranim filmovima posjeduju dozu ljudskosti koja omogućuje publici da se emocionalno poveže s likovima i zainteresira za njihovu priču. Kako bi se publika mogla uključiti u te priče, oslanja se na svoje iskustvo i razumijevanje. Razumijevanje ljudskih postupaka ključno je za uspješnu animaciju jer pomaže

gledateljima interpretirati radnju i shvatiti što likovi žele ili osjećaju. Kao i u stvarnom životu, animirani likovi koriste različite oblike neverbalne komunikacije, kao što su pokreti pojedinih dijelova tijela, izraz lica i držanje. Kombinacijom ovih znakova, stvaraju se geste koje prikazuju emocije, a služe i za procjenu osobina likova od strane gledatelja. Stalna namrgođenost ili osmijeh mogu pomoći publici da razlikuje pozitivne likove od negativaca. Animatori ponekad namjerno mogu izazvati pogrešne zaključke jer animacija predstavlja i umjetnost glume. Izrazi lica u animaciji koriste se kako bi se prikazalo da se likovi međusobno razumiju. Pomoću tih znakova, likovi daju do znanja jesu li pažljivi tijekom razgovora ili razumiju izrečeno. Drugim riječima, koriste iste tehnike koje ljudi koriste u svakodnevnoj komunikaciji. Uz zvuk u ovom mediju, neverbalna komunikacija pruža podršku verbalnoj (Gimboš, 2012). Jovanovac (2017) ističe da je važno uzeti u obzir da djeca često ne razlikuju stvarnost od mašte pa bi loš prikaz komunikacije u animiranim filmovima mogao utjecati na njihovo shvaćanje i ponašanje. Isto tako, objašnjava autorica, pozitivan prikaz međuljudskih odnosa i prijateljstva u crticiima može poticati djecu na raznolike oblike prijateljstva i kvalitetnu komunikaciju.

3. 3. Dijalekti u sinkroniziranim animiranim filmovima

Sinkronizacija animiranih likova igra ključnu ulogu u oblikovanju dječjeg govora i jezičnih vještina. Ovaj dinamičan spoj vizualnih i auditivnih elemenata ima značajan utjecaj na razvoj materinjeg jezika, potičući razumijevanje, bogatstvo rječnika te razvoj emocionalne inteligencije. Prema Ščukanec (2011) sinkronizacija animiranih filmova način je prenošenja filma na male ekrane u stranim zemljama. Ista autorica tvrdi da je u Hrvatskoj praksa sinkronizacije animiranih filmova za televizijsko prikazivanje započela već u osamdesetima, fokusirajući se pritom na standardni jezik. Žanić (2009) dodaje da je moguće da sinkronizirana verzija bude jezično raznolikija od originala, odnosno da se upotrebljavaju razni dijalekti. Primjer je animirani film „Potraga za Nemom“ koji je prvi sinkroniziran na različite dijalekte, pružajući autentičnost u prikazu različitih varijeteta i poštovanje prema regionalnim idiomima, što je naišlo na pozitivne kritike, navodi Ščukanec (2011). Iako je sinkronizacija često meta raznih kritika, jedino je rješenje za djecu koja još ne znaju čitati, tvrdi ista autorica. Nadalje, ističe da se negativni likovi često sinkroniziraju na određene dijalekte, što može poticati negativne stereotipe o njihovim govornicima. Izbor dijalekta usko je povezan s mjestom radnje animiranog filma. Kako Katinić (2019) objašnjava, postoje dva klasična para ambijenata: urbano – ruralno i kontinentalno (unutrašnjost) – primorsko (obala), uz dodatnu podjelu

unutrašnjosti na planinsko i nizinsko područje. Prema Žaniću (2009), prijenos općih fizičkih ambijenata u kulturni kontekst primatelja zahtijeva usklađivanje s odgovarajućim geografskim i jezičnim identitetom. Primjerice, objašnjava Katinić (2019), ako se radnja odvija u morskom okruženju, sinkronizacija će biti na čakavskom dijalektu, pri čemu se najčešće koristi južnočakavski dijalekt, posebno govor s područja Splita i okolice. S druge strane, ako se radnja odvija u urbanoj sredini, često se preferira upotreba zagrebačkog kajkavskog dijalekta. Prema Ščukanec (2011) neki zagovaraju primjenu standardnog jezika kao neutralne varijante u sinkronizaciji, iako to nije općeprihvaćeni stav. Drugi pak smatraju važnim poticati jezičnu kulturu i raznolikost, uključujući i dijalektalnu raznolikost. Žanić (2009) odgovara na pitanje koliki je točno utjecaj sinkronizacije animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece te je li moguće da djeca zamijene svoj zavičajni dijalekt s jezikom iz sinkronizacije, kako neki roditelji strahuju. Iako djeca mogu upamtiti pojedine riječi ili izraze, oni su često vezani uz određeni kontekst i situaciju, te je malo vjerojatno da će gledanje animiranih filmova značajno utjecati na njihov svakodnevni govor, objašnjava autor. Ščukanec (2011) navodi da je jezik društveno i politički relevantan, odražava individualnost i identitet te je usko povezan s kulturom. Ista autorica tvrdi da unutar hrvatskih sinkronizacija ne nalazimo ništa što već ne postoji u stvarnom životu, one samo mogu poticati već postojeće jezične procese. Autorica naglašava da sinkronizacije mogu usporavati određene procese jer: „odrasli, motivirani vlastitim stavovima i jezičnim iskustvima, djeci priječe slobodan odnos prema jezičnim ponašanjima posredovanim sinkronizacijom.“ (Ščukanec, 2011: 5) Načini komunikacije u animiranim filmovima, poput dijaloga među likovima, izražavanja emocija i korištenja različitih tonova glasa, pružaju djeci bogat jezični materijal koji potiče njihov govorno-jezični razvoj.

4. GOVORNO-JEZIČNI RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Govorno-jezični razvoj djece fascinantna je i dinamičan proces koji se odvija od najranijih dana života, a animirani filmovi igraju značajnu ulogu u tom procesu otvarajući vrata svijeta novih riječi, bogatih emocija i složenih socijalnih interakcija. Rani razvoj govora kod djece ključan je za njihovu sposobnost izražavanja i komunikacije. „Kako je leptiru urođena sposobnost letenja, tako je i djeci urođena sposobnost da nauče komunicirati.“ (Jurakić, 2018: 29) Nadalje, „Jezik je možda najvažnije pojedinačno obilježje ljudske vrste. I doista, nijedna druga životinjska vrsta ne posjeduje komunikacijski sustav takve složenosti, prilagodljivosti i izražajnog raspona kao ljudski jezik.“ (Comrie i sur., 2003, prema Šego, 2009: 121) U svom radu Apel i Masterson (2004) ističu da jezik obuhvaća rječnik djeteta, izgovor glasova, sastavljanje rečenica i način upotrebe jezika s određenom namjerom. Većina djece rađa se s urođenim sposobnostima za usvajanje jezika unatoč nedostatku izloženosti istom. Djeca ne trebaju posebne lekcije, pomagala ili instrukcije, ključan element za njihov govorno-jezični razvoj je aktivna uloga odraslih. Govorno-jezični razvoj u ranom djetinjstvu neizmjerljivo je važan, a djetetov mozak spreman je za učenje jezika i komunikacije i prije nego što krene u vrtić. Jezik je ključan za djetetovu komunikaciju, osnovna je veza između djeteta i okoline, omogućujući mu integraciju u obitelj te izražavanje vlastitih potreba. U prvih šest godina života, dijete usvaja temeljne govorno-jezične vještine koje će mu biti ključne za sve aspekte života, omogućujući mu izražavanje osjećaja, izražavanje ideja, učenje, razumijevanje tehnologije i prilagodbu promjenama u svijetu. To čini jezik mostom prema svim područjima djetetova života (Apel i Masterson, 2004). U svom radu Šego (2009) navodi da je u ranim fazama djetetova razvoja, sposobnost usvajanja jezika utemeljena na genetskim faktorima. Upravo iz tog razloga sva će djeca, ukoliko nemaju neku poteškoću, progovoriti i usvojiti materinski jezik, neovisno o specifičnosti jezika ili okolini u kojoj se jezik usvaja. Ista autorica tvrdi da se djeca često koriste i izrazima koje niti nemaju priliku čuti u svojoj okolini. Razdoblje od prve do treće godine ključno je za djetetov govorno-jezični razvoj. Upravo iz tog razloga, dijete bi trebalo odrastati u okruženju punom ljubavi i razumijevanja, koje potiče intelektualni razvoj i pruža emocionalnu podršku, kako bi moglo razviti sve svoje potencijale. Mnogi stručnjaci smatraju da nerazvijene govorne vještine mogu dovesti do nesigurnosti, agresivnog ponašanja i neuspjeha (Šego, 2009).

4. 1. Razdoblja razvoja govora

Kako navode Vrsaljko i Paleka (2018), postoje najmanje četiri ključna elementa usvajanja materinskog jezika: 1. usvajanje glasovnog sustava koje počinje s fiziološkim krikom; 2. korištenje jezičnih oblika vlastitog jezika (gramatika); 3. sposobnost razumijevanja i izražavanja značenja (semantika); 4. sposobnost uspostave komunikacije. Autorice objašnjavaju da su ovi aspekti međusobno povezani i međuovisni. Kako bismo mogli razumjeti i poticati govorni razvoj djece predškolske dobi, važno ga je poznavati te ga pravodobno i odgovarajuće poticati, navode autorice Velički i Katarinčić (2011) prema Zubčić (2023). Iste autorice naglašavaju važnost obraćanja djetetu s pravilnim izražavanjem, prateći njegov stupanj razvoja, a poseban naglasak potrebno je staviti na stvaranje poticajnog govorno-jezičnog okruženja. Prema Juričić (2020) autori govorni razvoj uglavnom dijele na predverbalno i verbalno razdoblje.

4. 1. 1. Predverbalno razdoblje

Predverbalno razdoblje period je koji započinje rođenjem, a traje do prve smislene riječi djeteta (obično između 12. i 18. mjeseca). Pravilan predverbalni razvoj postavlja temelje za razvoj govora i jezika kod djeteta (Starc i sur., 2010, prema Juričić, 2020). Govor se počinje razvijati još u majčinoj utrobi dok dijete sluša te razaznaje majčin glas. Upravo zato, važno je napomenuti da se govor formira slušanjem kad dijete počinje kontrolirati zvukove koje spontano proizvodi (Posokhova, 2008, prema Juričić, 2020). Prvo, u otprilike drugom mjesecu, dijete savladava jačinu glasa, zatim visinu glasa u trećem i četvrtom mjesecu, a oko petog mjeseca počinje kontrolirati izgovor različitih glasovnih frekvencija (Starc i sur., 2004, prema Juričić, 2020).

a) Faza fiziološkog krika

Novorođenče prva dva mjeseca života komunicira glasovnim izrazima poput krika, plakanja i drugim fiziološkim zvukovima. Najčešće majka djeteta ima sposobnost prepoznavanja razlika između plača koji ukazuje na nelagodu i onog koji signalizira bol. Ova sposobnost omogućuje joj zadovoljenje djetetovih potreba i stvaranje rane emocionalne povezanosti. Ta povezanost

presudna je za adekvatan razvoj govora, kao i za cjelokupan razvoj djeteta (Starc i sur., 2004, prema Juričić, 2020).

b) Faza gukanja ili gugutanja (od 2. do 5. mjeseca)

Dijete u drugom mjesecu počinje prirodno proizvoditi jednostavne zvukove koji još uvijek nisu artikulirani. Gugutanje se razlikuje od prethodne faze glasanja jer je povezano s osjećajem ugone te je podložno utjecajima okoline. Kada roditelj reagira na gugutanje, dijete se često nasmije ili ga oponaša, čime nastaje njihova interakcija (Starc i sur., 2004, prema Juričić, 2020).

c) Faza brbljanja

U fazi brbljanja koja traje od 5. do 8. mjeseca, dijete više razvija samoglasnike i prelazi na slogovno glasanje, počinjući oponašati zvukove iz okoline. Dijete u ovoj fazi povezuje glasove u slogove, što predstavlja osnovu za razvoj govora (Posokhova, 2008, prema Juričić, 2020). Šego (2009) nadodaje da se tada pojavljuju i vokalne igre te ponavljanje artikuliranih odsječaka.

d) Aktivno slogovno brbljanje

Fazu od 8. do 12. mjeseca obilježava dječje ponavljanje istog sloga (ba-ba, ma-ma, ta-ta) koje postaje sve sličnije pravim glasovima materinskog jezika. Koristeći brbljanje kao način igre s odraslima, dijete nastojeći privući pažnju i pažljivo sluša govor u svojoj okolini (Posokhova, 2008, prema Juričić, 2020). Šego (2009) objašnjava da a dijete počinje kombinirati suglasnike i samoglasnike, ponavljajući ih u interakcijama. Dijete će do kraja ove faze razviti ključne vještine koje mu omogućuju usvajanje materinskog jezika, a Vrsaljko i Paleka (2018) navode da se u ovom razdoblju obično javljaju prve riječi.

4. 1. 2. Verbalno razdoblje

Vrsaljko i Paleka (2018) tvrde da većina djece počinje koristiti razumljive riječi između 12. i 18. mjeseci. U ranim fazama govora, djeca često koriste riječi koje znaju čak i za stvari kojima ne znaju naziv. Postoje dva fonda riječi - pasivan i aktivan. Pasivan fond riječi obuhvaća riječi koje dijete razumije, ali ih ne koristi, dok aktivan fond obuhvaća riječi koje dijete koristi i

razumije njihovo značenje. U razdoblju od 2 do 3 godine dijete razumije razlike u značenju riječi, slijedi dvije upute u nizu, imenuje predmete i često traži stvari imenovanjem (Posokhova, 2008, prema Vrsaljko i Paleka, 2018).

a) Glasovni (fonološki) razvoj

Organizirani sustav glasova u jeziku koji omogućuje tvorbu i razumijevanje jezika naziva se fonološka sposobnost (Hyman, 1975, prema Juričić, 2020). Djeca trebaju shvatiti određena pravila u govoru, gdje je važno da riječ sadrži sve svoje glasove i to na određenim pozicijama unutar riječi. Dijete od nejasnih i neodređenih glasova dolazi do izgovaranja jasnih glasova. Ovaj razvoj ključan je korak prema stjecanju vještina početnog čitanja i pisanja (Juričić, 2020). Kako tvrde Vrsaljko i Paleka (2018) dijete je do polaska u školu sposobno slušati kratke priče i odgovarati na jednostavna pitanja o njima, koristiti pravilne rečenice, ispravno izgovarati većinu glasova, može prepričati događaje ili priče i lako komunicira. Šego (2009) tvrdi da se predškolsko dijete uspješno sporazumijeva, ali njegov govorni razvoj nije dovršen. Ista autorica navodi da dijete obogaćuje svoj rječnik i usvaja složene gramatičke strukture i nakon tog perioda.

5. KAKO DJECA GLEDAJU ANIMIRANI FILM?

Različiti čimbenici utječu na razvoj govora i jezika, a okolina igra ključnu ulogu. Jedan od tih okolinskih čimbenika je i animirani film, koji je sve prisutniji u životima djece. Animirani filmovi ostavljaju dubok trag na dječji govorno-jezični razvoj, potičući maštu i kreativnost koja će ih pratiti kroz cijeli život. Djeca su prirodno privučena svijetom čarolije i mašte, a film im pruža fascinantno prozor u taj svijet. Film djeci otvara vrata svijeta raznih mogućnosti, omogućujući im istraživanje novih ideja, upoznavanja različitih kultura, teškoća i radosti odraslog svijeta, tvrdi Mikić (2001). Osim toga, film prikazuje nove i neproživljene situacije gdje dijete prepoznaje moguće izazove i promatra kako bi netko drugi reagirao i riješio problem. Budući da su djeci slikovni dojmovi bliži od apstrakcije, gledanje animiranog filma omogućuje im intenzivno doživljavanje priče i prihvaćanje njezine poruke. Film ih privlači raznolikošću kao što su vedrina, humor, akcija, neobične situacije, specijalni efekti te sama tehnika stvaranja filma. Dijete postupno počinje razumijevati dinamiku filmske priče. Na početku pokušava razlučiti je li to proizvod mašte ili stvarnost, ali s vremenom počinje shvaćati razliku. Važno je shvatiti da ovaj proces ne ide brzo, a mlađa djeca možda neće odmah razumjeti filmove s brzim izmjenama kadrova ili složenijim montažnim tehnikama redatelja. U ranijoj dobi dijete može doslovno interpretirati film te imati poteškoća u praćenju i razumijevanju, jer treba biti u stanju prepoznati i povezati situacije koje nisu nužno dio njihova svakodnevnog iskustva. Djeca često pamte sadržaje koji su im emocionalno bliski, ali nerazumijevanje određenih scena ne će im značajno smetati u daljnjem uživanju u filmu. Od jednostavnijih prema složenijim konceptima, dijete će postupno proširivati svoje sposobnosti recepcije. U predškolskoj dobi, djeca su u stanju pratiti kraće filmove, obično animirane, razumijevajući cjelinu umjesto fokusiranja isključivo na detalje (Mikić, 2001). Prema Jovanovac (2017) animirani filmovi za djecu mlađu od dvije godine predstavljaju kombinaciju boja, zvukova i slika čiji im je sadržaj nerazumljiv. U dobi od tri godine, djeci likovi iz animiranih filmovima još uvijek nisu stvarne pojave, dok četverogodišnjaci primjećuju razliku između crtanih i stvarnih likova, tvrdi ista autorica. Autorica navodi da petogodišnjaci teško prate radnju cijelog animiranog filma, a to postaje izvedivo tek tijekom šeste godine. Grguraš (2021) objašnjava tri osnovna načina gledanja televizije. Prvi način je televizija kao strast, gdje dijete posvećuje pažnju određenoj emisiji ili animiranom filmu te se trudi ne propustiti odabrani sadržaj. Drugi način, gledanje televizije kao zakrpe, označava da dijete neprestano traži nešto zanimljivo, iako nema stvarni interes za ono što gleda. Ako se u djetetovoj okolini dogodi nešto zanimljivo, ono će odmah prestati s

gledanjem televizije, objašnjava autorica. Treći način je gledanje televizije kao tapete, gdje dijete pali televiziju, usprkos tome što zapravo nema namjeru aktivno pratiti sadržaj. Televizija ostaje upaljena dok dijete obavlja druge aktivnosti, poput igre s prijateljima. U ovom slučaju, televizija služi kao nesvjesna distrakcija, odvlačeći pažnju djeteta od trenutačnih aktivnosti (Grguraš, 2021). Animirani filmovi najčešće potpuno okupiraju dječju pažnju. Predškolska djeca često uče putem određenih modela, čime se javlja rizik od usvajanja nepoželjnih sadržaja. Stoga, važno je pažljivo odabrati filmove koje nudimo djeci, budući da animirani filmovi mogu snažno utjecati na njihov razvoj (Jovanovac, 2017).

6. UTJECAJ ANIMIRANIH FILMOVA NA DJECU

Animirani filmovi pružaju djeci jedinstvenu priliku istraživanja različitih svjetova, razvijanju mašte te stjecanju važnih životnih lekcija. Budući da je animacija vizualno privlačna djeci, to otvara prostor za edukativne lekcije koje se prožimaju kroz naizgled zabavne priče. Često prenose poruke prijateljstva, hrabrosti i empatije koje služe kao temelj na kojem mogu graditi svoje razumijevanje dobra i zla. Grguraš (2021) tvrdi da filmovi omogućuju djeci razvoj kritičkog razmišljanja o svijetu koji ih okružuje te da bi im se iz tog razloga trebali ponuditi animirani filmovi koji će potaknuti njihovo intelektualno i emocionalno sazrijevanje. Prema Mikić (2001), prilikom gledanja filmova, djeca nesvjesno razvijaju kognitivne vještine: percepciju, opažanje, koncentraciju i vizualnu memoriju. Autor tvrdi da animirani filmovi potiču različite oblike razmišljanja, kao što su apstrakcija, indukcija, dedukcija, analiza i sinteza. Isti autor ističe da gledanje filmova potiče i maštu te proširuje spektar emocionalnih iskustava kod djece. Animirani filmovi također igraju ključnu ulogu u širenju kulturne svijesti i promicanju različitosti. Kroz likove iz različitih sredina i kultura kod djece se potiče tolerancija, prihvaćanje i razumijevanje raznolikog svijeta u kojem žive. Peruško (2011) navodi da gledatelji s lakoćom razumiju poruke ukoliko su im izvor i pošiljatelj bliski ne samo geografski, već i kulturno. Autorica ističe da uz pomoć titlova mogu dekodirati strani jezik i shvatiti daleka značenja koja su kodirana u manje poznatom kulturnom kontekstu. Težak (2002) objašnjava da zbog tanke granice između fikcije i stvarnosti, djeca dobivaju priliku aktivno sudjelovati u filmskim događanjima. Njima dragi likovi iz filma često postaju uzori koje djeca nastoje oponašati, uključujući hod, odijevanje, govor, postupke te prihvaćajući njihov svjetonazor. Ponekad se dogodi da se djeca poistovjećuju i s negativcima iz filmova, zanemarujući moralne nedostatke u njegovim nastojanjima i postupcima. Kroz poistovjećivanje s likovima iz filma, djeca oblikuju vlastite stavove o životnim vrijednostima, donose odluke, čak planiraju i svoju budućnost. Utjecaji poistovjećivanja gledatelja s filmskim likovima mogu biti i pozitivni i negativni, no umjesto zabrana, potrebno je promicati pozitivne utjecaje i suzbiti negativne aspekte (Težak, 2002). Prema Blažević (2012) redovito praćenje prosocijalnih crtanih filmova može potaknuti altruističko i željeno ponašanje kod djece, a kao primjer navodi crtiće „Profesor Baltazar“ i „Ulica Sezam“, koji su koncipirani s ciljem poticanja djece na suradnju, empatiju i pomoć drugima. Ista autorica tvrdi da „Ulica Sezam“ uključuje i emocionalnu dimenziju u svoje obrazovne ciljeve, istražujući teme poput suočavanja s emocijama. Kuduzović i Čičkušić (2020) zaključuju da je ključno usmjeravati djecu prema

kvalitetnim animiranim filmovima koji će poticati razvoj društveno poželjnih osobina i ponašanja. Autorice tvrde i da kvalitetni crtici mogu djeci pomoći da se bolje integriraju u društvo prihvaćajući društvene norme te im olakšati proces socijalizacije. Mediji mogu stvarati osjećaj zajedništva ili poticati osjećaj izoliranosti, kako navodi Valković (2016), a to postižu dovodeći u pitanje tradicionalnu podjelu između javnog i privatnog, odnosno onoga što se odvija u "na sceni" i onoga što je rezervirano za određene skupine ljudi. Ista autorica tvrdi da je povezanost s određenom skupinom često vezana uz posjedovanje informacija o toj skupini. Ilišin (2003) navodi da postoje primarni i sekundarni čimbenici socijalizacije. Kao primarne čimbenike navodi obitelj i prijatelje, dok kao sekundarne navodi školu, crkvu, medije, radno okruženje, te različite organizacije. Autorica tvrdi kako dosadašnja istraživanja naglašavaju iznimnu važnost roditelja (obitelji) i škole (obrazovanja). Težak (2002) objašnjava da djeca često projiciraju vlastite ideje u film, a to može koristiti za razvijanje mašte, potičući djecu da dodaju, mijenjaju ili oblikuju filmsku priču tijekom igre, prepričavanja ili usmenog dramatiziranja. Navodi da su djeca prirodno sklonija takvim igrama te ih često izvode bez ikakvog poticaja. Zahvaljujući računalnoj tehnologiji, današnji animirani filmovi sve su sličniji ostalim filmskim vrstama te nisu samo izvor zabave, već često sadrže razne elemente nasilja, navodi Valković (2010). Isti autor navodi da se nasilje često prikazuje među životinjama koje su prikazane kao prijatelji/neprijatelji, kao što je to primjerice u crtanom filmu „Tom i Jerry“. Dramatičnost i komičnost proizlaze iz rivalstva u kojem nadmoćniji lik nastoji napakostiti slabijem, ali ne uspijeva. Nasilje u animiranim filmovima obično dolazi iz inata i prkosa, a ne iz želje za nanošenjem zla. Bez obzira što animirani filmovi nude drugačiji pogled na posljedice takvih djela, te sve svode na igru i zabavu, prikazano nasilje može poticati agresivnost djece prema drugima, ali i prema sebi. Međutim, važno je uočiti da nasilje povezano s pravednošću može imati i odgojnu funkciju, sankcionirajući socijalne norme koje su prekršene. Sankcioniranje nasilja može služiti kao potvrda vrijednosti i normi te ima pedagoške motive, gdje se želi naglasiti neprihvatljivost nepoštivanja tih vrijednosti. Pravilan pristup prema televizijskom nasilju zahtijeva i odgoj koji podupire pravilan odnos prema medijima kako bi se nasilje moglo adekvatno razumjeti (Valković, 2010). Osim prikazivanja nasilja, mediji mogu negativno utjecati na djecu tako što ograničavaju kreativnost i spontanost, ne potiču empatiju prema drugima, potiču destruktivna ponašanja, promiču stereotipe te doprinose otuđenju od društva (Agencija za elektroničke medije i Ured UNICEF-a za Hrvatsku, 2018). Upravo zato, kako ističe Valković (2010), potrebno je posvetiti dodatnu pažnju animiranim filmovima, posebno s pedagoškog gledišta. Samo prisustvo medija u dječjim životima neće automatski

osigurati njihov rast i razvoj, ključno je kako će koristiti te medije. Animirani filmovi ne bi trebali biti prikazani iz perspektive odraslih, već bi trebali poticati njihov sveobuhvatan razvoj i razvoj vještina rješavanja problema. Poruke trebaju ciljati specifičnu dječju publiku, uzimajući u obzir njihove potrebe i stajališta kako bi se djeca mogla povezati s njima (Agencija za elektroničke medije i Ured UNICEF-a za Hrvatsku, 2018). Kuduzović i Čičkušić (2020) ističu da je ključno usmjeravati djecu prema kvalitetnim i edukativnim animiranim filmovima kako bi potaknuli razvoj komunikacijskih, emotivnih i kognitivnih sposobnosti kod djece. Budući da djeca još nisu dovoljno zrela kako bi samostalno birala kvalitetne medijske sadržaje, autorice tvrde da je nužno da im u tome pomažu roditelji i odgojitelji.

6. 1. Utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece na materinskom jeziku

Jezik u animiranim filmovima bogat je i raznovrstan te upoznaje dijete s različitim izrazima, frazama i intonacijama, što može pozitivno utjecati na razvoj govora. Također, dijalog među likovima može pomoći djetetu bolje razumijevanje upotrebe jezika u određenom kontekstu i razvoju sposobnosti komunikacije u različitim situacijama. Prema Prebeg-Vilke (1991), za potrebe usvajanja materinskog jezika, dijete prvo mora usvojiti glasovni sustav, primjenu jezičnih oblika materinskog jezika, mora steći vještinu razumijevanja i prenošenja značenja te vještinu komuniciranja. Chomsky objašnjava da je jezična kreativnost sposobnost izvornog govornika da stvara rečenice u skladu sa sustavom svog jezika, iako ih nikada nije čuo te ih razlikuje od onih koje nisu u skladu s tim sustavom. Chomsky također navodi da izvorni govornik ima i jezičnu kompetenciju, odnosno unutarnje znanje o strukturi svog jezika koje mu pomaže u upotrebi. On naglašava da većina djece do pete godine života usvoji osnovne jezične strukture (Prebeg-Vilke, 1991). Apel i Masterson (2004) navode da djeca često raspravljaju o sadržaju koji gledaju te prepoznaju predmete i događaje na ekranu kao dio vlastitog života. Kovačević (2020) objašnjava da su djeca po prirodi znatiželjna te da sve češće znanje stječu gledajući televiziju umjesto kroz druge aktivnosti. Istraživanje koje su proveli na Sveučilištu u Michiganu pokazuje da djeca u dobi od dvije do pet godina 32 sata u tjednu gledaju animirane filmove, dok ona od šest do jedanaest godina provode 28 sati tjedno pred televizorom. Također, otkriveno je da 71 % djece između osam i osamnaest godina ima vlastiti televizor, a 53% djece između sedam i dvanaest godina gleda TV bez nadzora roditelja (Kovačević, 2020). Televizija može imati jednak utjecaj kao pokretna slikovnica u poticanju djetetovog govorno-jezičnog razvoja. Popularne dječje emisije poput „Ulice Sezam“, „Muppet showa“ i „Teletubbies“

koriste poticajne govorno-jezične modele, odnosno govor usmjeren na dijete – GUD. GUD potiče bogaćenje rječnika i razvoj predčitalačkih vještina kod djece te ohrabruje dijete da sudjeluje u interakciji. Autori ističu „Teletubbies“ kao iznimno dobar primjer upotrebe jednostavnog, prilagođenog jezika u dječjim emisijama. U svakoj epizodi koriste riječi koje su poznate djeci, ali istovremeno pružaju mnogo primjera kako bi djeca stekla razumijevanje novih značenja. GUD karakterizira poseban ritam, visinu glasa te muzikalnost; ton je često viši nego u standardnom govoru te s učestalijim promjenama visine glasa. Glumci koriste spor i jednostavan govor, a informacije se prenose u kratkom obliku i ponavljaju se radi boljeg razumijevanja. Karakteristična je i česta interpretacija djetetovih izraza kao dubokoumnih izjava, što može potaknuti dijete da se osjeća uspješno i motivirano. Struktura rečenica je vrlo jednostavna, slična načinu na koji govore djeca, a svaka epizoda pruža novo zanimljivo i korisno saznanje za djecu. Istraživanja su otkrila da djeca čije majke primjenjuju GUD razvijaju bogatiji vokabular i gramatički ispravniji govor. Postoji puno dječjih animiranih filmova koji su korisni za razvoj jezika, dok oni namijenjeni odraslima ne doprinose govorno-jezičnom razvoju djece. Dolaskom moderne tehnologije, djeca su više nego ikad prije izložena animiranim filmovima. Stoga, uloga odraslih ključna je u poticanju govorno-jezičnog razvoja djece jer su oni ti koji određuju koliko su određeni animirani filmovi razvojno primjereni njihovoj djeci. Animirani filmovi također mogu pozitivno utjecati na društvene interakcije djece u igri, koja predstavlja ključnu vještinu koja je čvrsto povezana s razvojem jezika. Djeca često koriste igru kako bi unaprijedila svoje govorno-jezične sposobnosti, uključujući upotrebu i razumijevanje složenijih rečenica vezanih uz određenu temu te vještine pregovaranja i usmjeravanja prema zajedničkom cilju (Apel i Masterson, 2004). Apel i Masterson (2012) prema Čosić (2016) ističu roditelje kao govorno-jezične uzore djeci te naglašavaju važnost izlaganja djece ciljanom jeziku od najranije dobi. Osim roditelja, Prebeg-Vilke (1991) tvrdi da vrtići također imaju značajnu ulogu u sustavnoj edukaciji djece na materinskom jeziku, s fokusom na razvoju govorne komunikacije. Važno je naglasiti da roditelji i odgojitelji imaju ključnu ulogu u praćenju sadržaja animiranih filmova koje dijete konzumira kako bi osigurali da su prikladni za njegovu dob i razvojni stupanj. Pravilno dozirana izloženost kvalitetnim animiranim filmovima može obogatiti govorni razvoj djece na materinskom jeziku, stvarajući poticajno i zabavno okruženje za učenje jezika.

6. 2. Utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece na stranom jeziku

Animirani filmovi ne samo da obogaćuju materinski jezik djece, već igraju značajnu ulogu u učenju stranih jezika budući da koriste vizualne i auditivne elemente. Kroz animirane filmove, djeca su izložena autentičnim jezičnim izrazima, pravilnom izgovoru i različitim kontekstima u kojima se jezik koristi. Prema Apel i Masterson (2004) mozak djeteta se priprema za sticanje vještina govora, jezika i komunikacije prije nego što dijete krene u vrtić jer su djeca genetski predisponirana za učenje jezika. Autori naglašavaju da se jezici ne uče formalno, nego se razvijaju s vremenom. Jovanovac (2017) tvrdi da djeca često gledaju crtiće bez obzira na jezik na kojem su prikazani, što se može smatrati pozitivnim aspektom animiranih filmova. Imitirajući i oponašajući svoje najdraže likove, djeca aktivno usvajaju strane riječi koje ostaju u njihovom pamćenju i doprinose njihovom govorno-jezičnom razvoju. Autorica ističe da će takve usvojene osnove jezika olakšati proces učenja stranog jezika u kasnijoj dobi. Također, gledanjem crtića djeca se mogu prvi put susresti s određenim slovima, znakovima i brojevima te mogu usvajati čitanje putem vizualne i auditivne stimulacije. Razne situacije i zapleti u crtićima pobuđuju dječje zanimanje i promišljanje, što ih potiče da postavljaju pitanja tokom ili nakon gledanja čime djeca šire svoj vokabular (Velički, 2007, prema Jovanovac, 2017). Istraživanja su pokazala da televizija može pozitivno utjecati na govorno-jezične sposobnosti djece koja uče strani jezik. Djeca koja prate televizijske emisije na stranom jeziku, mogu tako usvojiti neke njegove elemente. Iako nijedno dijete neće potpuno ovladati novim jezikom samo gledajući televiziju, slušni i vizualni aspekt televizijskih programa može pomoći predškolskoj djeci da nauče osnove drugog jezika (Apel i Masterson, 2004). Vizualni kanal važan je u procesu učenja stranog jezika jer, iako su vizualne poruke sačinjene od animiranih slika, gledatelji ih mogu razumjeti bez obzira na svoju nacionalnost i materinski jezik (Vrhovac, 1999, prema Ćosić, 2016). Ćosić (2016) objašnjava da se slušanje i razumijevanje izvorne poruke najefikasnije usvaja zvučnim kanalom, odnosno monolozima, dijalozima i izvornim jezikom određenog sadržaja kojem su djeca izložena. Prema istraživanju Mohammada Reza Ghorbanija, utvrđeno je da djeca efikasnije uče strane jezike gledajući crtiće na tim jezicima. Istraživanje se temeljilo na iranskom dječaku Mortezi, koji je bio izložen više od 20 crtanih filmova s titlovima od lipnja 2008. do lipnja 2010. Ubrzo su mu se svidjeli animirani filmovi kao što su „Kralj lavova“, „Mulan“, „Hulk“, „Garfield“, „Ledeno doba“, „Shrek“, „Bolt“, „Tarzan“, itd. Dječak je prvi put gledao crtiće bez prijevoda, drugi put s engleskim prijevodom, a treći put s perzijskim prijevodom kako bi razumio nove riječi. Nakon indirektnog promatranja dječaka, slijedili su

testovi slušanja, izgovora, vokabulara i razumijevanja. Rezultati su otkrili da se njegovo znanje engleskog jezika značajno poboljšalo te da razumije više od 90% originalnih crtića bez ikakvih titlova. Također je postao vrlo dobar u pisanju i izgovoru. Poznato je da ne postoji jedna zajamčena metoda podučavanja koja bi bila prikladna za različite situacije, ali audiovizualni materijal s titlovima može se svugdje koristiti kao moćan pedagoški alat za pružanje istodobne izloženosti govornom i pisanom jeziku, kao i vizualnim informacijama koje prenose istu poruku. Kada dijete gleda crtani film na stranom jeziku s titlovima, dva vizualna kanala (jedan verbalni i jedan neverbalni) se modificiraju i olakšavaju razumijevanje i učenje jezika. Zbog svog bogatog konteksta, audiovizualni materijal s titlovima ima motivacijski učinak na gledatelje, poboljšava učenje sadržaja i vokabulara te olakšava slušnu obradu (Ghorbani, 2011). Nadalje, Apel i Masterson (2004) objašnjavaju da kontakt s djecom iz različitih kultura pridonosi razumijevanju tih kultura te više izlaže djecu stranim jezicima i dijalektima, što pozitivno utječe na njihov govorno-jezični razvoj. Kada djeca čuju različite nazive za isti predmet, počinju prepoznavati razlike među jezicima, ali i njihovu zajedničku svrhu: komunikaciju. Ovo ih potiče na razmišljanje o jeziku, odnosno na razvoj metalingvističkih vještina koje su ključne za čitanje i pisanje. Dakle, slušajući različite jezike i dijalekte, djeca napreduju i društveno i jezično (Apel i Masterson, 2004).

6. 3. Negativni utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece

Dok mnogi roditelji vjeruju da animirani filmovi pružaju priliku djeci zabavu i istovremeno učenje novih riječi i izraza, istraživanja sugeriraju da prekomjerno gledanje ovakvih sadržaja može imati negativne posljedice na govorno-jezične sposobnosti djece. Apel i Masterson (2004) objašnjavaju da pozitivan utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djeteta može biti značajno smanjen zbog različitih čimbenika kao što su: količina vremena provedenog pred ekranom, razumijevanje stvarnosti prikazanih emisija te vrste i sadržaj crtića. Istraživanja pokazuju da djeca koja više sati dnevno gledaju televiziju imaju slabije govorno-jezične vještine, uključujući dužinu i kompleksnost rečenica te predčitalačke sposobnosti. Glavni razlog je taj što prekomjerno gledanje televizije smanjuje vrijeme koje djeca provode u interakciji s roditeljima i vršnjacima, a mogu gledati i sadržaje koji nisu primjereni njihovoj razini govorno-jezičnog razumijevanja. Teško je odrediti optimalnu količinu vremena provedenog pred televizorom koja će rezultirati pozitivnim govorno-jezičnim razvojem, ali jedno istraživanje sugerira da su djeca koja su gledala razvojno prikladne emisije 15 minuta

dnevno pokazala bolje govorno-jezične vještine u usporedbi s djecom koja su dulje vremena dnevno gledala emisije koje im nisu razvojno primjerene. Djeca često ne razlikuju stvarnost i ono što vide na televiziji. Do treće godine života, djeca ne razumiju da televizijski programi nisu stvarni. Ne shvaćaju da animirani likovi ne mogu komunicirati s njima, a ukoliko gledaju sadržaje s puno sukoba ili agresije, sklona su oponašati takve situacije u stvarnom životu. Sukobi u stvarnom životu su neizbježni, ali roditelji mogu kontrolirati izloženost djece televizijskim sukobima i nasilju. Iako ovakav sadržaj možda neće direktno utjecati na sposobnost djece da usvoje nove riječi ili složene rečenice, djeca koja oponašaju nasilje mogu imati ograničene društvene interakcije, što negativno utječe na njihov govorno-jezični razvoj. Budući da djeca najbolje usvajaju jezik kroz recipročnu interakciju, važno je pružiti im što više prilika za takve situacije (Apel i Masterson, 2004). Težak (2002) smatra da filmovi izlažu mladu publiku jezičnoj nekulturi, vulgarizmu i psovka. Tvrdi da ti mediji šire neprimjeren jezik umjesto da promiču književni jezik te budu uzor u pravilnoj gramatici, rječniku i stilistici. „U domaćem filmu i na televiziji nastupaju glumci, najavljiivači, izvjestitelji i drugi govornici koji ne razlikuju slivenike, krše pravila novoštokavske akcentuacije, unose u standardni jezik nestandardne naglaske, oblike i riječi, dijalektizme, provincijalizme, žargonizme, arhaizme, barbarizme, vulgarizme, nespretne neologizme, puste fraze, nepotrebne tuđice i nezgrapne kovanice kojima se jezik nagrđuje.“ (Težak, 2002: 25) Autor iznosi da oni koji brane ovaj medij smatraju da neprimjeren govor prvenstveno dolazi iz svakodnevnog života i okoline djece. Oni ističu da su upravo film i televizija doprinijeli uklanjanju barijera među jezicima, dijalektima i lokalnim govorima, omogućujući lakšu komunikaciju među ljudima različitih govornih navika. Zahvaljujući tim medijima, dijalekti se sve više izjednačuju i približavaju standardnom jeziku. Isti autor smatra da se još jedan problem krije u velikom utjecaju američkih filmova, koji potiču divljenje engleskom jeziku koji mlađima postaje bliži i draži od drugih jezika (Težak, 2002). Jovanovac (2017) tvrdi da pretjerano gledanje filmova nije interaktivno jer je dijete pod utjecajem visoke animacije, efekata i sadržaja programa. Autorica navodi neke negativne strane animiranog filma kao što su nasilje, neprimjereno ponašanje, verbalna agresija, višejezičnost i neadekvatni govorni uzori. Blažević (2012) iznosi da novije studije u SAD-u i Europi pokazuju da djeca provode znatno više vremena gledajući televiziju nego baveći se bilo kojom drugom slobodnom aktivnošću. Jovanovac (2017) smatra da televiziji ipak nedostaje ključna dimenzija za potpunu komunikaciju – tijelo, odnosno temeljna os čovjekova identiteta.

7. ULOGA RODITELJA I ODGOJITELJA U MEDIJSKOM ODGOJU DJECE

U današnjem digitalnom dobu gdje su djeca od najranije dobi izložena različitim medijskim sadržajima, medijski odgoj djece sve je važniji. Prema Mikić (2001) film ima značajnu ulogu u oblikovanju odgojnih i etičkih osobina mladih, stoga je važno da se za film pruža odgoj, jednako kao i za druge umjetnosti. Podučavanje je zahtjevan posao koji zahtjeva nove strategije i tehnologije koje ga mogu olakšati. Jedna od tih strategija je i animacija jer djeci omogućava lakši prijenos znanja kroz humor i zabavu. Mnoge teme djeca ne mogu razumjeti kao teoriju jer im nedostaju primjeri iz svakodnevnog života, a animirani filmovi pružaju te primjere na zanimljiv i pamtljiv način. Kroz interpretaciju onoga što vide, djeca mogu razviti kritičko razmišljanje (Kovačević, 2020). „Uz sve prednosti koje animirani filmovi donose jedna od njih je i taj da su jeftini alat za podučavanje.“ (Kovačević, 2020: 27) Međutim, djeca nisu dovoljno kognitivno i emotivno zrela kako bi sami mogli odabrati primjeren i odgovarajući medijski sadržaj te im u tome trebaju pomoći roditelji i odgojitelji, navode Kuduzović i Čičkušić (2020). Kako bi pomogli djeci u razumijevanju filma, odgojitelji i roditelji trebali bi razumjeti njihov intelektualni i emocionalni razvoj te recepcijske mogućnosti. Intenzitet djetetovog doživljaja filma ne pokazuje nužno i razinu njihovog stvarnog razumijevanja filma. Kroz razgovor s djetetom možemo saznati može li prepričati radnju filma i povezati uzročno-posljedične veze te tako saznati koliko toga je dijete zapravo shvatilo (Mikić, 2001). Mediji ne mogu zamijeniti izravnu interakciju s odraslima, posebno kada se radi o razvoju govora i razumijevanju emocija. Kao i za ostale životne vještine, djeci je potrebna podrška, savjeti i vodstvo za sigurno korištenje medija. Djeca bi trebala koristiti medije s odraslim članovima svoje obitelji. Djecu treba zaštititi od čestog izlaganja medijima i preintenzivnog medijskog sadržaja, dok bi medijska iskustva mlađe djece trebala biti kraća, smislenija i smirenija. No iako su mediji danas nezaobilazni dio života djeteta, društvo ne ulaže dovoljno u medijsko obrazovanje i odgoj (Agencija za elektroničke medije i Ured UNICEF-a za Hrvatsku, 2018). Sindik (2011) tvrdi da se odgovornost medijske pismenosti danas ne bi smjela prepustiti isključivo školama jer nema naznaka da će se obrazovanje poboljšati u smislu boljeg razumijevanja medija. Zgrabljčić Rotar (2005) ističe da utjecaj masovnih medija varira ovisno o načinu i stupnju korištenja, no ti utjecaji nisu uvijek odmah vidljivi i mogu se pojaviti s vremenskim odmakom. Sindik (2011) objašnjava da je djeci predškolske dobi važno predstaviti medije kao oblikovno-izražajno sredstvo, odnosno kao oblik stvaralaštva te razgovarati s njima o medijskim sadržajima i

analizirati poruke koje primaju. Isti autor tvrdi da kada djeca imitiraju likove iz filmova, to bi se trebalo iskoristiti za pedagoške svrhe, odnosno roditelji bi trebali razgovarati o medijskom sadržaju koji je potaknuo takve obrasce ponašanja. Prema Zgrabljic Rotar (2005) nekoliko je studija pokazalo da je restriktivan pristup, koji uključuje zabranu konzumiranja medija, najmanje učinkovit. Suprotno tome, evaluativni pristup, koji podrazumijeva komunikaciju s djecom o gledanim sadržajima kako bi uspješno razumjeli značenje, pokazuje najbolje rezultate. Treći pristup, nefokusirani, koji uključuje zajedničko gledanje i uživanje u programima s djecom, također daje dobre rezultate (Isto). Mikić (2001) naglašava da je osnovni cilj medijskog odgoja u vrtiću razvijanje medijske kompetencije te aktivan i kreativan odnos prema medijima. Vižentin (2022) ističe da su odgojitelji ti koji su prisutni kada djeca oponašaju scene iz animiranih filmova kroz igru. U tim trenucima, odgojitelji su ključni jer promatraju situaciju i kasnije komentiraju igru. Zgrabljic Rotar (2005) ističe da je od iznimne važnosti da su odgojitelji i roditelji medijski pismeni kako bi pravilno i društveno poželjno opismenili dijete (Isto). U istraživanju Sindika i Veselinovića (2010) izneseno je da odgojitelji uglavnom podržavaju korištenje medija u predškolskim ustanovama, ali samo uz pedagoški nadzor. Otkrili su i da se mediji češće primjenjuju u radu sa starijom i srednjom dobnom skupinom djece nego s mlađom dobnom skupinom. Djelovanje odgojitelja ograničeno je stavovima roditelja, koji mogu biti podržavajući, ali i ometati usvajanje pravilnih navika korištenja medija kod djece. Pored rada s djecom, suradnja s roditeljima predstavlja važan aspekt profesionalne uloge odgojitelja. Roditelji su primarni odgojitelji. Roditelji i odgojitelji svojim angažmanom mogu kontrolirati utjecaj medija, omogućujući postepeni razvoj budućih kritičkih medijskih korisnika od najranije dobi (Kuduzović i Čičkušić, 2020).

Iste autorice donose nekoliko preporuka za sigurno korištenje medija za djecu:

- Upoznati medijski svijet djece, promatrati kako i za koje svrhe ih koriste, što ih privlači, koji medijski junaci su im uzori.
- Izbjegavati problematične sadržaje (nasilje i druge neprikladnosti za njihovu dob).
- Pomoći im u procjeni točnosti medijskih prikaza, kako bi prilagodili nerealna očekivanja o stvarnom svijetu nastala gledanjem televizije.
- Koristiti medije kao sredstvo za produbljivanje veze s djetetom i bolje upoznavanje njegovih viđenja, ideja, želja i strahova.
- Upoznati ih sa sigurnosnim aspektima korištenja medija (Kuduzović i Čičkušić, 2020).

Kolucki i Lemish (2013) nadodaju da djeca najbolje uče iz medijskih sadržaja koji su prilagođeni njihovom razvoju, potrebama i interesima. Kvalitetni medijski sadržaji proizlaze iz razumijevanja dječjeg razvoja i načina na koji se može najbolje poticati kroz učenje. Također, autorice objašnjavaju da interaktivna medijska komunikacija potiče dječju pažnju i sudjelovanje u pričanju priča ili drugim medijima, što je učinkovitije od tradicionalnih didaktičkih metoda. Kroz suradnju i kontinuiranu komunikaciju, mogu se postići najbolji rezultati u oblikovanju pozitivnih medijskih iskustava koja će podržati cjelokupan razvoj djeteta.

8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

8. 1. Problem istraživanja

Problem ovog istraživanja je ispitati stavove roditelja i odgojitelja o tome kako animirani filmovi utječu na govorno-jezični razvoj djece te je li utjecaj izraženiji na materinskom ili stranom jeziku. Također, cilj je istražiti na koji način roditelji i odgojitelji podržavaju djecu u usvajanju medijskog sadržaja. Kao polazište istraživanja, naveli su se sljedeći radovi, primjerice u istraživanju Awinkeligo i dr. (2022) proučavan je utjecaj gledanja animiranih filmova na ponašanje djece i njihovo usvajanje jezika na 100 ispitanika, koji su se sastojali od 60 djece (u od 7 do 12 godina) i 40 roditelja iz Bolgatange u Gani. Istraživači su koristili strukturirane upitnike, promatranje i intervju u svrhu prikupljanja podataka. Rezultati su pokazali da 90 % roditelja ispitanika vjeruje da se vještine usvajanja jezika kod djece poboljšavaju gledanjem crtića, a kod 93 % djece uočeno je da uče nove stvari poput imena oblika, boja, abecede i brojeva, kao i nove pjesmice i vokabular. Nadalje, Alghonaim (2019) je proveo studiju slučaja usvajanja jezika kod djeteta kroz gledanje animiranih filmova u kontekstu učenja engleskog kao stranog jezika, u Saudijskoj Arabiji. Promatranjem, analizom videa i razgovora promatralo se dijete koje je počelo gledati odabrane crtiće od svoje treće godine, najmanje 3 sata dnevno, sve do svoje desete godine. Rezultati su pokazali da je dijete, gledajući televizijske crtiće u okruženju u kojem se rijetko koristi engleski, uglavnom usvojilo taj jezik. Dijete je razvilo naglasak sličan izvornom govoru, iako je rijetko koristilo engleski. Također istraživanje autorice Rezeki (2021) istražuje koliko su vokabulara djeca usvojila nakon gledanja animiranog filma. Podaci su prikupljeni iz izjava djece od 3 do 5 godina tijekom svakodnevnih razgovora nakon gledanja animiranog filma. Rezultati su pokazali da animirani filmovi imaju utjecaj na usvajanje jezika kod djece od 3 i 5 godina u njihovim svakodnevnim razgovorima. Djeca su imitirala jezike i načine izgovora, a često su koristila 30 riječi iz animiranog filma "Omar & Hana" u svakodnevnom razgovoru.

8. 2. Cilj istraživanja

Cilj je ovog istraživanja ispitati utjecaj animiranih filmova na govorno-jezični razvoj i komunikacijske vještine kod vrtičke djece. Istraživanje također analizira kako animirani filmovi pozitivno i negativno djeluju na razvoj govora kod djece, te je li taj utjecaj izraženiji na materinskom ili stranom jeziku. Osim toga, istražuje se imitiraju li djeca likove iz animiranih filmova i koriste li izraze koje čuju u njima, kao i ulogu roditelja i odgojitelja u dječjem procesu gledanja i razumijevanja animiranih filmova.

8. 3. Uzorak istraživanja

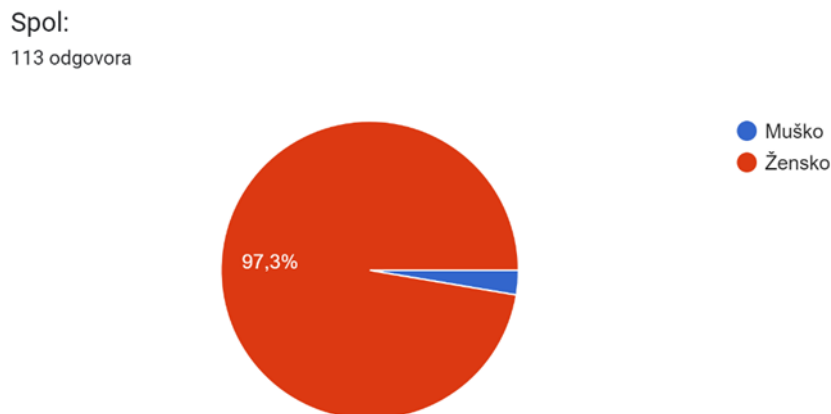
U istraživanje je uključeno 113 roditelja i 102 odgojitelja djece od 3 do 7 godina. Dvije ponuđene ankete sastojale su se od 19 pitanja.

8. 4. Metode istraživanja

U prikazanom istraživanju provedenom 2024. godine, korištena je metoda anketiranja putem „Google Obrasca“. Podaci su prikupljeni putem mrežne poveznice, a anketa je bila potpuno anonimna. Analiza podataka obavljena je deskriptivnom metodom. U svrhu prikupljanja podataka osmišljena su dva upitnika, jedan pod nazivom „Stavovi roditelja o utjecaju animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece“, namijenjen roditeljima djece od 3 do 7 godina, te drugi, „Stavovi odgojitelja o utjecaju animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece“, namijenjen odgojiteljima vrtićkih skupina od 3 do 7 godina.

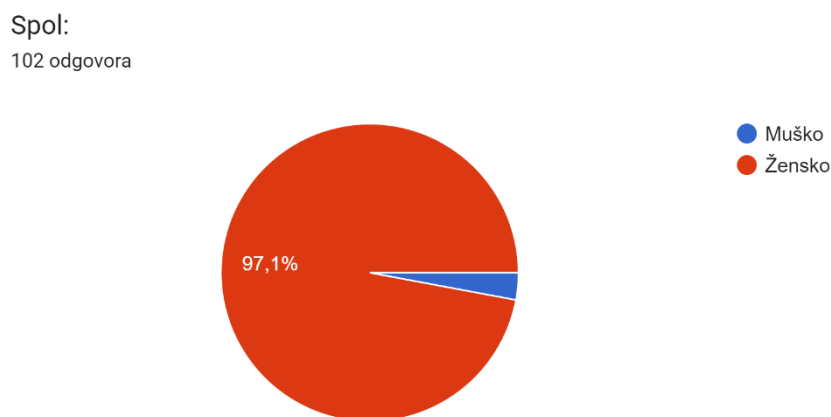
8. 5. Rezultati istraživanja

Grafikon 1: Struktura ispitanika prema spolu (roditelji)

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 113 roditelja. Prema grafikonu, anketu je ispunilo 110 (97,3 %) osoba ženskog spola i 3 (2,7 %) osobe muškog spola.

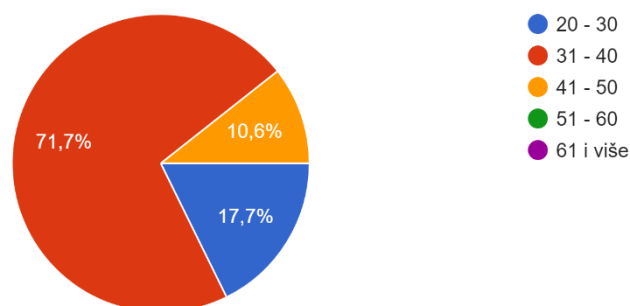
Grafikon 2: Struktura ispitanika prema spolu (odgojitelji)

U istraživanju za odgojitelje sudjelovalo je 99 (97,1 %) osoba ženskog spola i 3 (2,9 %) osobe muškog spola.

Grafikon 3: Struktura ispitanika prema dobi (roditelji)

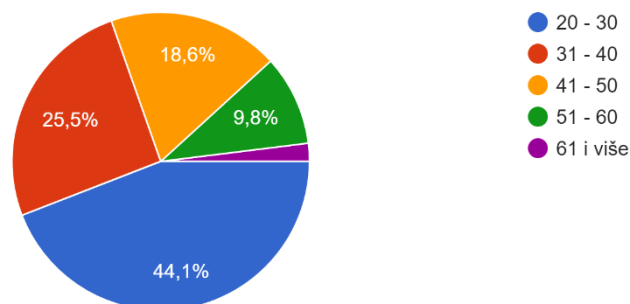
113 odgovora

Roditelji i odgojitelji podijeljeni su u pet različitih dobnih skupina. Najviše roditelja ispitanika, njih 81 (71, 7 %) spada u kategoriju 31 – 40 godina, njih 20 (17, 7 %) označilo je kategoriju 20 – 30 godina, dok je njih 12 (10, 6 %) u kategoriji 41 – 50 godina.

Grafikon 4: Struktura ispitanika prema dobi (odgojitelji)

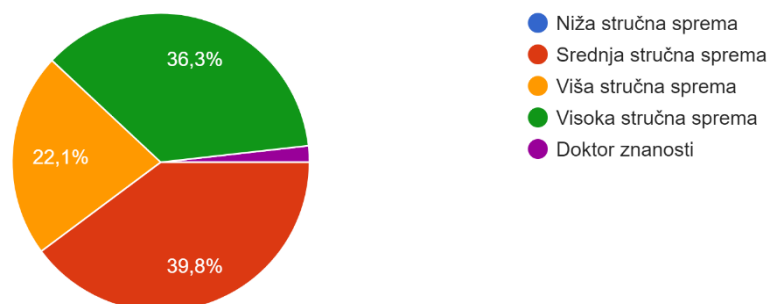
102 odgovora

Najviše odgojitelja ispitanika, njih 45 (44, 1 %) pripada kategoriji 20 – 30 godina, njih 26 (25, 5 %) pripada kategoriji 31 – 40 godina, njih 19 (18, 6 %) pripada kategoriji 41 – 50 godina, 10 (9, 8 %) ispitanika pripada kategoriji 51 – 60 godina, a samo 2 (2 %) ispitanika ima 61 godinu i više.

Grafikon 5: Struktura ispitanika prema završenom obrazovanju (roditelji)

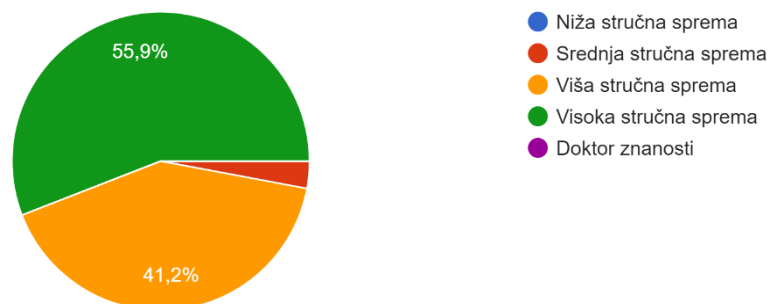
113 odgovora

Na postavljeno pitanje o njihovom završenom stupnju obrazovanja, 45 (39, 8 %) ispitanika odgovorilo je da ima srednju stručnu sprema, njih 41 (36, 3 %) odgovorilo je da ima visoku stručnu sprema, dok je njih 25 (22, 1 %) viša stručna sprema. Titulu doktora znanosti nose 2 ispitanika, odnosno (1, 8 %).

Grafikon 6: Struktura ispitanika prema završenom obrazovanju (odgojitelji)

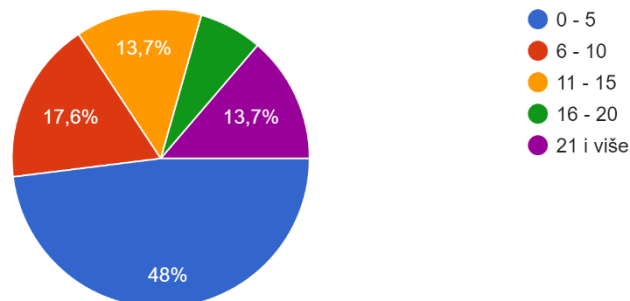
102 odgovora

Najveći broj odgojitelja, njih čak 57 (55, 9 %) odgovorilo je da ima visoku stručnu sprema, nadalje njih 42 (41, 2 %) ima višu stručnu sprema, dok 3 (2, 9 %) ispitanika imaju srednju stručnu sprema.

Grafikon 7: Struktura ispitanika prema duljini radnog staža na poziciji odgojitelja (odgojitelji)

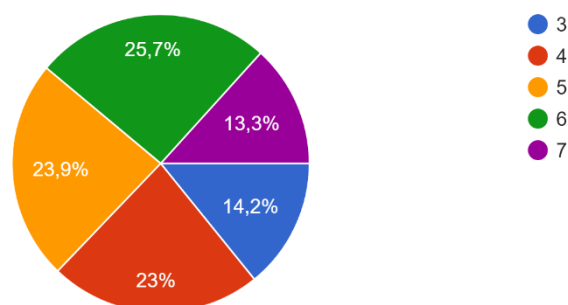
102 odgovora

Na pitanje o radnom stažu na radnom mjestu odgojitelja, najveći broj ispitanika, njih 49 (48 %), označilo je da ima između 0 i 5 godina radnog staža. Zatim, 18 ispitanika (17,6 %) pripada kategoriji s 6 do 10 godina radnog staža. Jednaki broj ispitanika, njih 14 (13,7 %), ima između 11 i 15 godina te 21 ili više godina radnog staža. Nadalje, 7 ispitanika (6,9 %) ima između 16 i 20 godina radnog staža.

Grafikon 8: Struktura ispitanika prema dobi njihovog djeteta (roditelji)

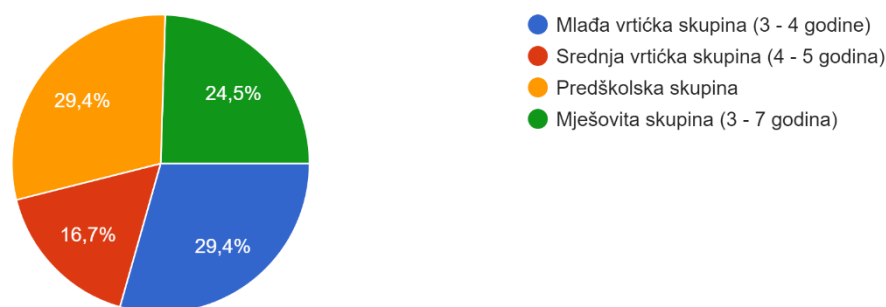
113 odgovora

Iz grafikona je vidljivo da je 29 (25,7 %) ispitanika roditelj djeteta od 6 godina, njih 27 (23,9 %) roditelji su djeteta od 5 godina, nadalje njih 26 (23 %) odgovorilo je da su roditelji djeteta od 4 godine, 16 (14,2 %) roditelja odgovorilo je kako su roditelji djeteta od 3 godine, dok je njih 15 (13,3 %) roditelj sedmogodišnjaka.

Grafikon 9: Struktura ispitanika prema dobnoj skupini u kojoj rade (odgojitelji)

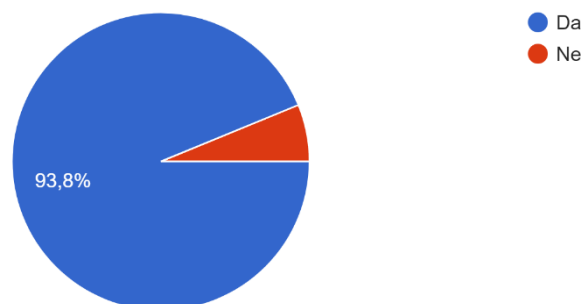
102 odgovora

Isti broj odgojitelja, njih 30 (29, 4 %) trenutno radi s mlađom vrtićkom skupinom (3 – 4 godine) i u predškolskoj skupini, njih 25 (24, 5 %) radi u mješovitoj skupini (3 – 7 godina), dok njih 17 (16, 7 %) radi u srednjoj vrtićkoj skupini (4 – 5 godina).

Grafikon 10: Prikazujete li djeci animirane filmove? (roditelji)

113 odgovora

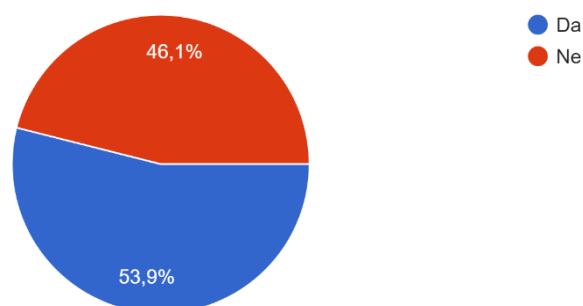

Na pitanje o tome prikazuju li djeci animirane filmove, velika većina roditelja, njih 106 (93, 8 %) odgovorilo je potvrdno, dok je ostatak, njih 7 (6, 2 %), odgovorilo negativno.

U istraživanju koje je provela Kovačević (2020) na 66 roditelja djece do 7 godina prikazani su slični rezultati. Naime, 98, 5 % roditelja odgovorilo je da njihova djeca provode vrijeme gledajući animirane filmove, a samo jedan ispitanik (1, 5 %) je odgovorio negativno. Nadalje, ista autorica otkrila je da čak 25, 8 % djece u svojim spavaćim sobama imaju televizore, dok njih 74, 2 % nema.

Grafikon 11: Prikazujete li djeci u vrtiću animirane filmove? (odgojitelji)

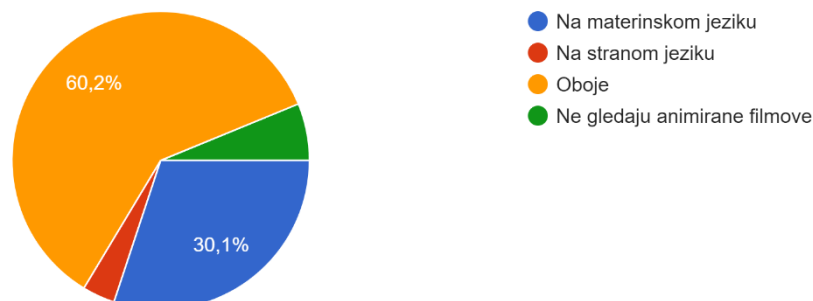
102 odgovora

Što se tiče odgojitelja, njih 55 (53, 9 %) odgovorilo je da prikazuju animirane filmove djeci u svojoj vrtićkoj skupini. 47 (46, 1 %) odgojitelja odgovorilo je da ih ne prikazuje, što je čak za 39, 9 % više od roditelja koji to ne čine. Sindik i Veselinović (2010) u svom istraživanju „Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?“ prikazuju slične rezultate, naime u istraživanju je sudjelovalo 86 odgojiteljica iz četiri vrtića na području Zagreba i okolice. Odgojiteljice s više godina radnog staža mišljenja su da mediji nisu korisni za djecu, dok one u predškolskim skupinama vjeruju da mogu biti korisni, pod uvjetom da se koriste za stjecanje novih znanja. Odgojiteljice tvrde da je korištenje raznih medija korisno u odgojno-obrazovnom radu, ali uz adekvatan nadzor.

Grafikon 12: Gledaju li vaša djeca animirane filmove na materinskom ili stranom jeziku (npr. engleskom)? (roditelji)

113 odgovora

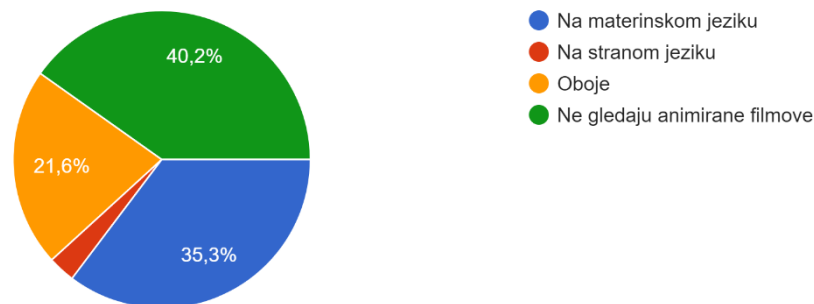

Na pitanje gledaju li njihova djeca animirane filmove na materinskom ili stranom jeziku, većina roditelja, njih 68 (60, 2 %) odgovorilo je da gledaju oboje, 34 (30, 1 %) je odgovorilo da gledaju

na materinskom jeziku, njih 7 (6, 2 %) potvrdilo je da njihova djeca ne provode vrijeme gledajući animirane filmove, dok je njih 4 (3, 5 %) odgovorilo da njihova djeca gledaju filmove na stranom jeziku.

Grafikon 13: Gledaju li djeca iz Vaše skupine animirane filmove na materinskom ili stranom jeziku (npr. engleskom)? (odgojitelji)

102 odgovora

Na isto postavljeno pitanje, većina odgojitelja, njih 41 (40, 2 %), odgovorilo je da djeca u vrtićkoj ustanovi ne gledaju animirane filmove, njih 36 (35, 3 %) odgovorilo je da djeca gledaju filmove na materinskom jeziku, njih 22 (21, 6 %) odgovorilo je da djeca gledaju filmove i na materinskom i na stranom jeziku, dok je samo troje odgojitelja (2, 9 %) označilo da djeca iz njihove skupine gledaju animirane filmove na stranom jeziku.

Na pitanje „Iz kojih razloga djeci prikazujete animirane filmove?“, roditelji su imali 6 ponuđenih odgovora i odgovor otvorenog tipa. Roditelji su mogli označiti više odgovora. Isti broj roditelja, njih 67 (59, 3 %) označili su da djeci prikazuju animirane filmove zbog zabave te zbog djetetove želje, dok je nešto manji broj roditelja, njih 49 (43, 4 %) označio da ih prikazuje jer oni sadrže koristan sadržaj za dječji razvoj. 28 (24, 8 %) roditelja označilo je da djeci prikazuju animirane filmove kako bi imali vrijeme za druge obveze, a 25 (22, 1 %) roditelja ih prikazuje zbog kvalitetnog zajedničkog vremena sa svojim djetetom. 7 (6, 2 %) roditelja je potvrdilo da ne prikazuje djeci animirane filmove, dok su se u odgovorima otvorenog tipa našli odgovori: zbog usvajanja jezika (0, 9 %); zbog doživljaja kina (0, 9 %); ne postoji neki poseban razlog, ali ih prikazujemo kratko (0, 9 %); te kad je dijete bolesno kako bi ga lakše inhalirali i smirili (0, 9 %).

Na isto postavljeno pitanje, „Iz kojih razloga djeci prikazujete animirane filmove?“, odgojitelji su imali 6 ponuđenih odgovora i odgovor otvorenog tipa. Odgojitelji su mogli označiti više odgovora. 47 (34, 5 %) odgojitelja izjasnilo se da djeci ne prikazuje animirane filmove. Odgojitelji koji to čine, najčešće su se izjasnili da to čine jer animirani filmovi sadrže koristan sadržaj za dječji razvoj, njih čak 41 (30, 2 %). Njih 20 (14, 8 %) označilo je da djeci prikazuju animirane filmove zbog zabave, a njih 9 (6, 6 %) prikazuje ih zbog kvalitetnog zajedničkog vremena. Nadalje, 8 (6 %) odgojitelja izjasnilo se da to čini zbog djetetove želje, dok 3 (2, 2 %) odgojitelja koristi animirane filmove kako bi imali vremena za druge obveze. Odgojitelji su u odgovoru otvorenog tipa naveli da prikazuju animirane filmove djeci: prije spavanja kako bi ih umirili (2, 9 %), kako bi ih upoznali s raznim običajima i važnosti blagdana (0, 7 %), kako bi ih upoznali s različitim kulturama i osjećajima (0, 7 %), kako bi ih učili engleski jezik kroz razne pjesmice (0, 7 %), te zbog organiziranja „kino dana“ u vrtićkom objektu gdje prikazuju kvalitetne Disney i Pixar animirane filmove (0, 7 %).

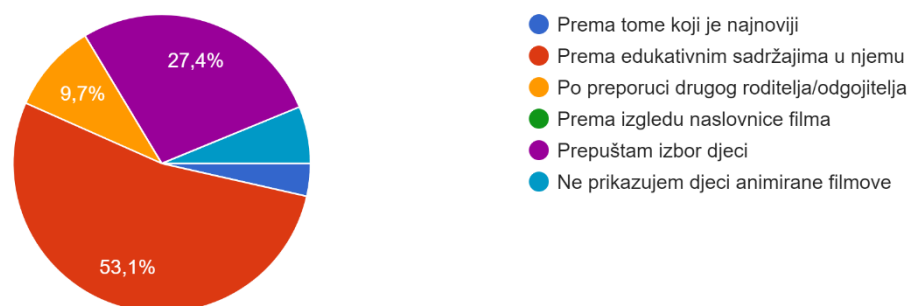
Također, ispitanicima je bilo postavljeno pitanje otvorenog tipa „Ukoliko ne prikazujete djeci animirane filmove, koji je razlog tomu?“. Većina roditelja odgovorila je da smatraju da manja djeca trebaju više istraživati svijet oko sebe, a manje vremena provoditi na ekranima. Pojedini su naveli: „Smatram da do treće godine ne trebaju gledati animirane filmove i da ih općenito treba što manje izlagati ekranima. Više vremena trebaju provesti istražujući u neposrednoj stvarnosti.“, „Smatram da u dobi od 2 godine ima puno sadržaja za koje ne zna i koje može istražiti, upijati i učiti nego gledanje crtanih filmova ili provođenje vremena pred ekranima.“. Neki roditelji naveli su da ne prikazuju djeci animirane filmove zbog straha da će utjecati na govor ili zbog kašnjenja u govoru.

Na isto postavljeno pitanje, najviše odgojitelja odgovorilo je da ne prikazuju djeci animirane filmove u vrtiću prvenstveno zbog nedostatka materijalnih uvjeta, odnosno opreme za prikazivanje digitalnih sadržaja. Naime, u istraživanju Sindika i Veselinovića (2010) rezultati su pokazali da od 86 odgojnih grupa dječjeg vrtića, njih 57 (66 %) ima televizor, 72 radio, a samo 12 računalo. Nadalje, većina odgojitelja smatra da su djeca kod kuće već dovoljno izložena ekranima, a dosta njih je navelo da nemaju vremena za prikazivanje animiranih

filmova jer se u vrtiću više posvećuju drugim aktivnostima. Jedan od odgovora glasio je: „U skupini imamo puno problema s koncentracijom, pažnjom i strpljenjem upravo zbog ekrana. Svjesna sam koliko vremena djeca van vrtića provedu pred ekranima stoga ne prikazujem bilo kakve animirane filmove u vrtiću. Prakticiram čitanje i slušanje priča, slikopriča itd. tijekom kojih djeca puno efikasnije usvajaju jezik, nisu pasivni promatrači ekrana već mogu biti i aktivni akteri u pričanju i prepričavanju događaja. Smatram da nije potrebno djecu dodatno izlagati animiranim filmovima pogotovo ako je upaljen samo da se djeca smire ili zabave, ukoliko je to poučan kratkotrajan animirani film koji služi kao uvodna aktivnost i dodatan poticaj za određene planirane aktivnosti u tom slučaju prakticiram prikazivanje kratkotrajnog animiranog filma.“ Pojedini ispitanici naveli su da ne prikazuju animirane filmove djeci zbog njihovog lošeg utjecaja na govor i zbog sve učestalijih poremećaja pažnje i koncentracije koji su izazvani ekranima.

Grafikon 14: Kako najčešće birate animirane filmove koje prikazujete djeci? (roditelji)

113 odgovora

Na iduće pitanje o tome kako roditelji najčešće biraju animirane filmove koje prikazuju djeci, najviše njih, čak 60 (53, 1 %) odgovorilo je da ih odabire prema edukativnim sadržajima u njemu. 31 (27, 4 %) roditelj prepušta izbor animiranog filma djeci, njih 11 (9, 7 %) odabire ih prema preporuci drugog odgojitelja/roditelja, njih 7 (6, 2 %) je potvrdilo da ne prikazuje djeci animirane filmove, dok su 4 (3, 5 %) roditelja označila da većinom odabiru najnovije filmove za prikazivanje. Niti jedan roditelj nije označio da odabire animirani film prema izgledu njegove naslovnice.

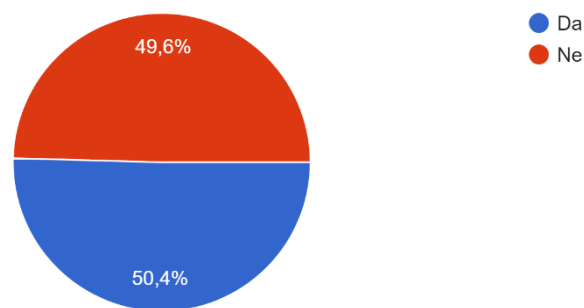
Nadalje, roditelji su naveli neke naslove animiranih filmova koji su omiljeni njihovoj djeci. Najviše roditelja navelo je animirani film „Psići u ophodnji“, zatim „Peppa Pig“, „Snježno

kraljevstvo“, „Gabina kuća lutaka“, „Štrumpfovi“, „Trolovi“, „Grinch“ te „Oblutak“. Pojedini roditelji naveli su animirane filmove „Potraga za Nemom“, „Kralj lavova“, „Pustolovine medvjedića Paddingtona“ te crtane filmove s HRT-ovog dječjeg „Juhuhu“ programa.

Odgovori odgojitelja ne razlikuju se previše od odgovora roditelja. Odgojitelji su također najviše navodili animirane filmove „Snježno kraljevstvo“, „Psići u ophodnji“, „Peppa Pig“ i „Štrumpfovi“ kao one omiljene djece iz njihove skupine. Neki od odgovora uključivali su i „Spiderman“, „Izvrnuto obrnuto“, „Potraga za Nemom“, „Encanto: Naš čarobni svijet“, „Coco i velika tajna“, „Dora istražuje“ te „Sonic: Super jež“.

Grafikon 15: Oponašaju li Vaša djeca likove iz animiranih filmova? (roditelji)

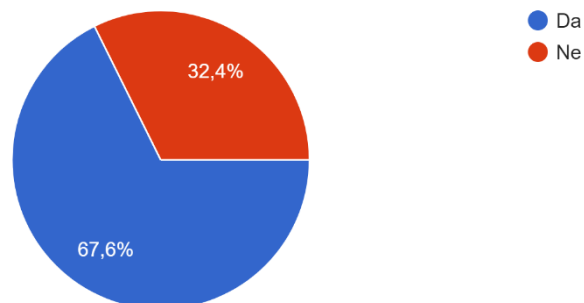
113 odgovora

Na iduće postavljeno pitanje „Oponašaju li Vaša djeca likove iz animiranih filmova?“, mišljenja roditelja bila su podijeljena. Njih 57 (50, 4 %) odgovorilo je da njihova djeca oponašaju animirane junake, dok je je ostatak ispitanika, njih 56 (49, 6 %), odgovorilo da njihova djeca to ne čine. Naime, Kovačević (2020) u svom istraživanju također navodi kako je većina roditelja odgovorila da njihova djeca oponašaju animirane junake.

Grafikon 16: Oponašaju li djeca iz Vaše skupine likove iz animiranih filmova? (odgojitelji)

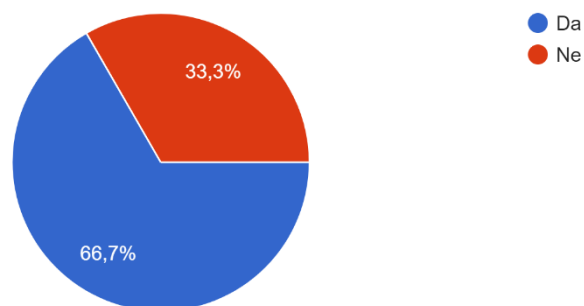
102 odgovora

Na isto pitanje, kao što se vidi iz priloženog grafikona, odgovori roditelja nešto su drugačiji. Njih 69 (67, 6 %) odgovorilo je da djeca iz njihove skupine oponašaju likove iz svojih omiljenih animiranih filmove, dok su 33 (32, 4 %) roditelja odgovorila da djeca iz njihove skupine ne oponašaju animirane junake.

Grafikon 17: Koriste li djeca iz Vaše skupine neke riječi/izraze iz animiranih filmova na materinskom jeziku? (odgojitelji)

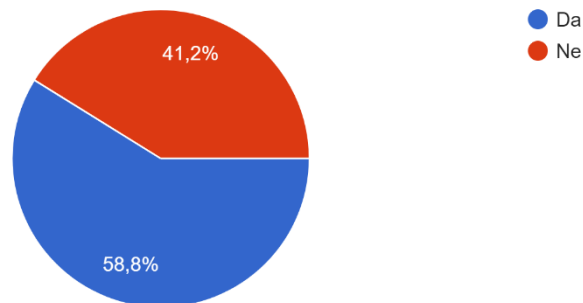
102 odgovora

U anketi za odgojitelje postavljeno je pitanje „Koriste li djeca iz Vaše skupine neke riječi/izraze iz animiranih filmova na materinskom jeziku?“. 68 (66, 7 %) odgojitelja izjasnilo se da koriste, dok je njih 34 (33, 3 %) odgovorilo negativno.

Grafikon 18: Koriste li djeca iz Vaše skupine neke riječi/izraze iz animiranih filmova na stranom jeziku? (odgojitelji)

102 odgovora

U istoj anketi za odgojitelje, na pitanje „Koriste li djeca iz Vaše skupine neke riječi/izraze iz animiranih filmova na stranom jeziku?“, 60 (58, 8 %) odgojitelja odgovorilo je potvrdno, dok je 42 (41, 2 %) odgojitelja odgovorilo negativno. U usporedbi s prethodnim grafikonom, možemo zaključiti da djeca više koriste riječi/izraze iz animiranih filmova na materinskom jeziku nego na stranom.

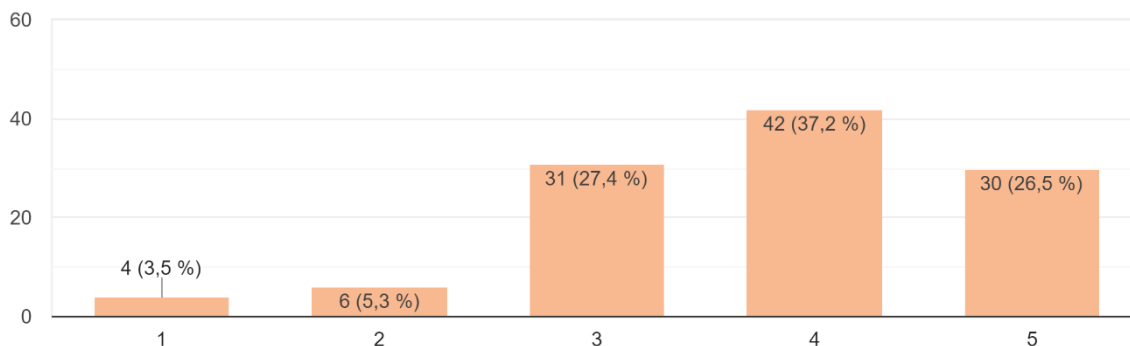
Na pitanje „Koje riječi/izraze (na materinskom ili stranom jeziku) iz animiranih filmova koriste Vaša djeca?“, roditelji su navodili kako najčešće pjevaju pjesmice iz crtića te kako imenuju boje, slova, oblike, brojeve te nazive nekih vozila (npr. „fire truck“) i životinja na engleskom jeziku. Roditelji su naveli i razne izraze poput: „Chase faca na posao se baca!/Chase is on the Case!“, „Sonic, Super jež!“, „U ophodnju pseću kreću“, „Psići, na promatračnicu!“, „Kad je tata tu, sve je juhuhu“, „Zeleno znači kreni“, „Sto mu gromova!“, „Samo plivaj!“, „Zbog nekih se ljudi zaista vrijedi rastopiti.“. Jedan odgovor roditelja glasio je: „Npr. Za stavljanje paste za zube na četicu, kaže: Ne treba ti puno, samo malo ti je dosta.“ Nadalje, jedan roditelj navodi: „Na materinskom – književne riječi koje drugdje nije čuo ili neke šale. Na stranom – s obzirom da baš ne razumije, ponovi nešto što mu se činilo smiješnim.“ Roditelji su od riječi na materinskom jeziku naveli: prelijepo, predivno, guba, ideš, baš fora, to je super, fantastično, budući da, dragocjeni, precijenjeni, znakovito, ophodnja, pustolovina, moć, planeta; dok su na stranom jeziku naveli uglavnom engleske izraze poput: „Oh, no!“, „Let's go!“, „Thank you, bye“, „Oh, my God!“, „How are you?“, „Go away“, „Hello“ te riječi poput „ice cream“ i „jingle bells“. Jedan roditelj ispitanik rekao da se dijete često igra oponašajući crtiće i tu koristi razne

fraze koje je čuo, dok je drugi istaknuo: „Nisam primijetila da koriste izraze iz filmova, ali pitaju za značenje ako im neka riječ ili izraz nisu poznati.“

Na pitanje „Koje riječi/izraze (na materinskom ili stranom jeziku) iz animiranih filmova koriste djeca iz Vaše skupine?“, odgovitelji su također navodili da djeca uglavnom pjevaju pjesmice iz crtića te da imenuju boje, životinje i brojeve na engleskom jeziku. Odgojitelji su naveli razne izraze iz animiranih filmova koje djeca imitiraju, kao što su: „Razbiti njušku“, „Trči kao munja“, „Zvonko, taj mali lutak“, „Pratite me“, „Špašio sam te mišu mali“, „A jesmo sad stigli?“, „Štrumfastično!“, „Samo plivaj/Just keep swimming“, „Kaj te muči njofra?“, „Lopužo ne kradi“, „Zbog nekih se ljudi zaista vrijedi rastopiti.“. Jedan ispitanik naveo je da koriste: „riječi koje si im zanimljive, koje prvi put čuju, često pitaju što znači ta riječ“, primjerice: škvadra, zakon, postolar, lajkam, fakat... Djeca često imitiraju izraze na engleskom jeziku, kao što su: „OMG“, „Thank you“, „Hi“, „Let's go“, „Power up“, „Sorry“, „Super power“, „Stop“, „Come here“, High five!“ te riječi na engleskom jeziku npr. „backpack, yes, no, unicorn, beautiful, airplane, rainbow, sky, cool, best friend“... Odgojitelji su također naveli i neke izraze na drugim stranim jezicima: „Casita“ (španj.), „Silenzio, Bruno!“ (tal.) te „Hakuna matata“ (svah.). Jedan ispitanik je istaknuo: „Nažalost iz animiranih filmova ne primjećujem da koriste izraze ili riječi, već iz nekih drugih izvora kao što su videi na Tik Tok aplikaciji“, dok je drugi ispitanik naveo kako utjecaj animiranih filmova pozitivno primjenjuje u radu u skupini: „Uglavnom ponavljaju riječi od super junaka. Mi radimo na tome da smo super junaci mi iz skupine kada pomažemo svom prijatelju.“

Grafikon 19: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na materinskom jeziku. (roditelji)

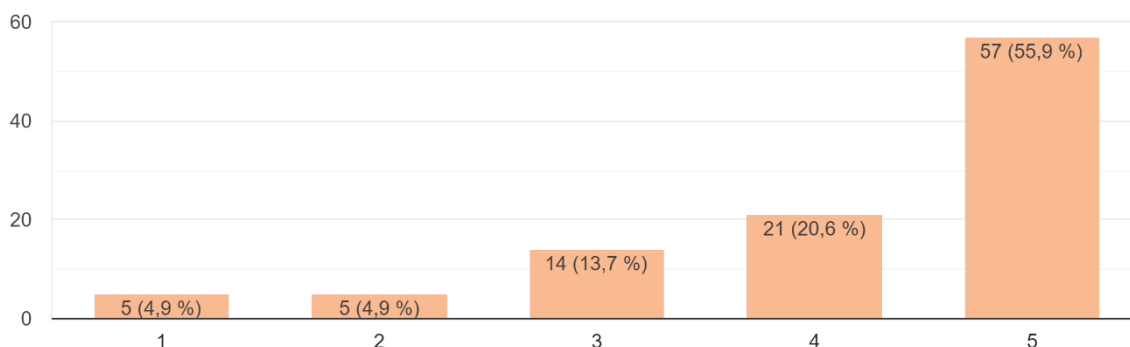
113 odgovora

Na pitanje smatraju li roditelji da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na materinskom jeziku, ispitanici su imali ponuđene brojeve od 1 – 5, gdje broj 1 znači „uopće se ne slažem“, dok broj 5 označava „u potpunosti se slažem“. 4 (3, 5 %) ispitanika označilo je da se uopće ne slaže, 6 (5, 3 %) ispitanika je označilo da se ne slaže, 31 (27, 4 %) ispitanika odgovorilo je da se niti slaže niti ne slaže. Najveći broj ispitanika, njih 42 (37, 2 %) odgovorilo je da se slaže, dok je njih 30 (26, 5 %) odgovorilo da se u potpunosti slaže.

Grafikon 20: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na materinskom jeziku. (odgojitelji)

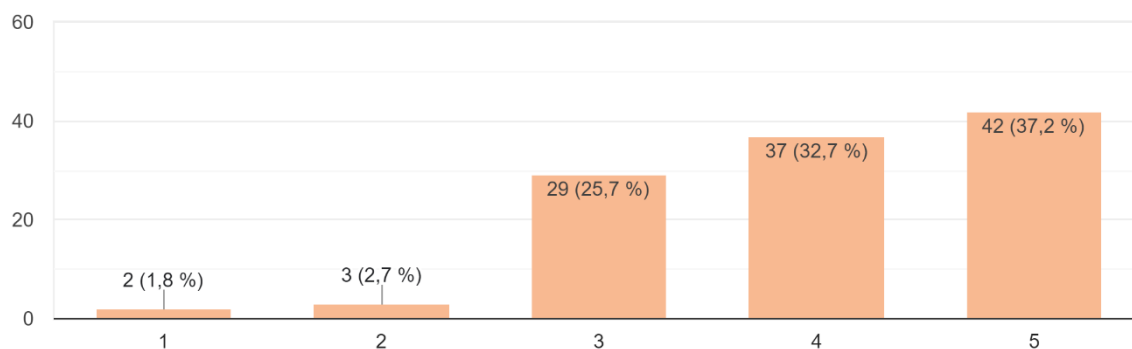
102 odgovora

Na pitanje smatraju li roditelji da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na materinskom jeziku, „uopće se ne slažem“ označilo je 5 (4,9 %) ispitanika, isti broj ispitanika je označilo da se ne slaže, 14 (13,7 %) ispitanika odgovorilo je da se niti slaže niti ne slaže, dok je njih 21 (20,6 %) odgovorilo je da se slaže. Znatno veći broj ispitanika, njih čak 57 (55,9 %) odgovorilo da se u potpunosti slaže, što je velika razlika s obzirom na anketu roditelja (njih samo 26,5 %).

Grafikon 21: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na stranom jeziku. (roditelji)

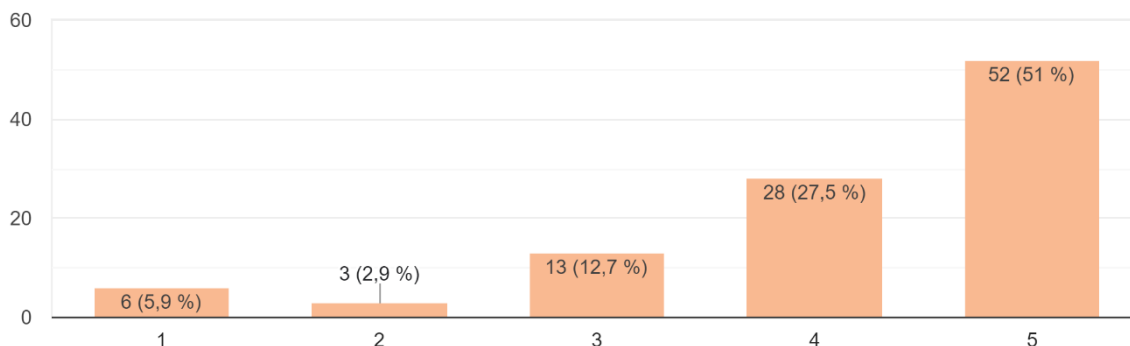
113 odgovora

Nadalje, na iduću tvrdnju „Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na stranom jeziku.“, 2 (1,8 %) roditelja odgovorila su da se uopće ne slažu, 3 (2,7 %) roditelja se ne slažu, 29 (25,7 %) njih niti se slaže niti se ne slaže, dok se njih 37 (32,7 %) slaže s tvrdnjom. 42 (37,2 %) ispitanika u potpunosti se slaže s tvrdnjom.

Grafikon 22: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na stranom jeziku. (odgojitelji)

102 odgovora

Na pitanje smatraju li odgojitelji da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na stranom jeziku, njih 6 (5,9 %) odgovorilo je da se uopće ne slaže, njih 3 (2,9 %) se ne slaže, 13 (12,7 %) ispitanika niti se slaže, niti se ne slaže, dok se njih 28 (27,5 %) slaže. 52 (51 %) ispitanika označilo je da se u potpunosti slaže s tvrdnjom. Naime, Apel i Masterson (2004) iznose istraživanja koja potvrđuju da emisije u kojima se upotrebljava govor usmjeren na dijete doprinose obogaćivanju rječnika i razvoju predčitalačkih vještina. Također, autori navode istraživanja o utjecaju televizije na usvajanje stranog jezika. Ovo istraživanje pokazalo je da djeca nakon pogledane „multikulturalne“ emisije češće biraju partnera za igru iz različitih kultura. S druge strane, djeca koja ne prate takve programe, manje su sklona igri s vršnjacima iz drugih kultura, a samim time i izlaganju stranim jezicima.

Iduće postavljeno pitanje bilo je otvorenog tipa „Kako animirani filmovi mogu pozitivno utjecati na razvoj govora?“. Roditelji su najčešće odgovorili da obogaćuju vokabular jer dijete nauči nove riječi i značenje tih riječi te usvaja nove izraze koji se rijetko koriste u svakodnevnom govoru, primjerice: „zec živi u staroj kolibi, riječ stara koliba se u kući nikad nije izgovorila“. Također, naveli su da animirani filmovi pospješuju govor slušanjem i pamćenjem te da poboljšavaju izgovor. Jedan ispitanik naveo je da mogu pomoći djetetu da ispravi neke riječi koje krivo govori ponavljajući za crtanim junacima. Pojedini roditelji su naveli: „Izgovor joj je tečniji, ne boji se govoriti u javnosti“, „Moje dijete je uz neke crtane filmove naučilo govoriti književni jezik uz pravilan izgovor.“, „Crtići u kojima se govori

normalnim tonom mogu pozitivno utjecati. Dijete čak i padeže već dobro zna.“. Osim toga, velik broj roditelja naveo je i da uz animirane filmove djeca razvijaju interes za strane jezike te ih lakše usvajaju jer im je sadržaj zanimljiv. Nadalje, roditelji su naveli da djeca često oponašaju likove iz animiranih filmova, upijaju njihove dijaloge te ih koriste prilikom igre i komunikacije sa svojim vršnjacima. To često pomaže djeci da razumiju kontekst korištenja neke riječi ili izraza u svakodnevnoj komunikaciji, zaključuju ispitanici. Jedan roditelj je istaknuo da su animirani filmovi korisni za razvoj govora: „jer se govori ispravno bez tepanja, neki od crtića traže "dvosmjernu komunikaciju" pa postavbe pitanje na koje dijete odgovara“. Naravno, postoje uvjeti koje bi animirani filmovi trebali ispunjavati te uvjeti u kojima bi se trebali prikazivati kako bi pozitivno utjecali na djecu i razvoj njihovog govora, zaključili su roditelji: „Ukoliko su gledani kontrolirano i ukoliko se o gledanom sadržaju razgovara s djecom, obogaćuje im se vokabular te rade na dijaloškom i monološkom govoru“, „Ako su animirani filmovi lijepog sadržaja, razgovijetnog govora, lijepih radnji, smirene glazbe i bez previše animacije, sigurno mogu pozitivno utjecati na obogaćivanje dječjeg rječnika i općenito govor.“.

Na isto postavljeno pitanje „Kako animirani filmovi mogu pozitivno utjecati na razvoj govora?“, odgojitelji su najčešće odgovarali da mogu bogatiti rječnik raznim novim pojmovima i frazama na materinskom i stranom jeziku. Pojedini su naveli: „Bogate rječnik kroz prepričavanje i razgovor o radnji i likovima, kroz interaktivne crtiće gdje razgovaraju s likovima (primjerice „Dora istražuje“), uče i slušaju strani jezik te razumiju kroz kontekst koji se prikazuje, slušaju ritam i intonaciju izgovora, ponavljaju riječi koje su im zanimljive/smiješne...“, „uče da postoje različite riječi za isti pojam i različita narječja, uče riječi na stranom jeziku s kojim se možda ne bi inače susreli“, „Proširuju vokabular, djeca uče strani jezik, usvajaju nove pjesmice i rimu te razvijaju ritmičnost, kvalitetni crtići koriste jezik koji je blizak djeci te objašnjavaju i ponavljaju nove riječi s ciljem da ih djeca razumiju, potiču slušanje i održavanje djetetove pažnje.“. Odgojitelji također navode da animirani filmovi olakšavaju razumijevanje naučenog te da potiču na verbalizaciju osjećaja i događaja. Jedan ispitanik ističe: „Pozitivan učinak animiranih filmova možemo primijetiti kroz želju i motivaciju oponašanja govora nekih likova ili jednostavno pjevanja uvodnih pjesama.“. Međutim, odgojitelji navode da je važno da odrasla osoba gleda animirani film s djecom te razgovara s njima o gledanom kako bi imali krajnji pozitivan utjecaj na djecu: „Kolegica i ja ih učimo prepričavanju, odnosno izražavanju, vježbamo pamćenje i razgovaramo o emocijama, a razgovorom, likovnim radom te ponavljanjem pjesmica i brojalica iz animiranog filma analiziramo gledano.“, „Ukoliko su to

animirani filmovi koji potiču djecu na promišljanje, zaključivanje i suradnju te ako su tematski prilagođeni djeci i njihovoj dobi s kvalitetnim poukama, nakon čega će se s djecom dodatno raditi o određenoj temi i ukoliko su korišteni kao poticajna aktivnost smatram da mogu pozitivno utjecati na razvoj govora.“.

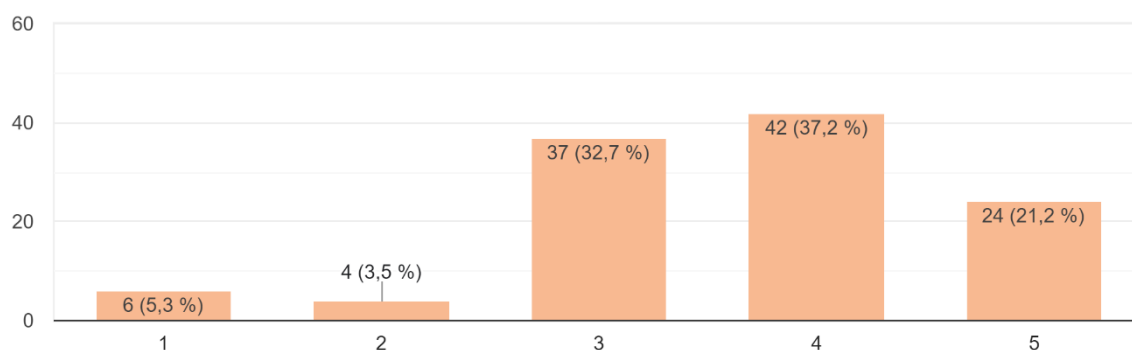
Iduće pitanje bilo je također otvorenog tipa, ali ovoga puta o negativnom utjecaju animiranih filmova na razvoj dječjeg govora. Roditelji su najčešće navodili da je negativan utjecaj prisutan ukoliko se radi o animiranim filmovima koji su bazirani na neartikuliranim zvukovima, nejasnim riječima i lošim izgovorom jer djeca često oponašaju likove iz filmova. Moguće je da djeca počnu koristiti poštalice, izostavljati neka slova, u pokušaju oponašanja likova mogu početi mucati, neartikulirano se glasati, imati iskrivljen govor i koristiti automatizirane fraze bez smisla i značenja, naveli su roditelji. Također, roditelji su navodili da djeca kroz sinkronizirane filmove uče narječja, a ne hrvatski standardni jezik. Jedan od češćih odgovora roditelja je bio da se može dogoditi da djeca pri prečestom gledanju animiranih filmova na stranom jeziku mogu početi miješati jezike, mogu bolje komunicirati na engleskom jeziku nego na materinjem te mogu početi koristiti engleske poštalice. Roditelji su također naveli da zbog gledanja nekih animiranih filmova koji sadrže nasilje, djeca upijaju verbalne sukobe i mogu početi koristiti društveno neprimjeren rječnik. Ukoliko djeca predugo borave za ekranom, nemaju potrebu komunicirati i razgovarati u stvarnom svijetu, navode roditelji, a jedan ispitanik ističe: „Zbog toga što je komunikacija jednostrana, dijete se ne treba truditi izgovarati riječi, već je fokusirano na podražaje, koji ne samo da negativno utječu na razvoj govora (kašnjenja u govoru), već i na razvoj mozga.“

Na isto postavljeno pitanje, „Kako animirani filmovi mogu negativno utjecati na razvoj govora?“, odgojitelji su ponudili slične odgovore kao i roditelji. Većina njih navela je: pogrešna artikulacija glasova, neprimjerena intonacija, kasniji razvoj govora; korištenje nerazumljivih rečenica, tuđica i žargona; smanjena koncentracija i pažnja; mucanje; korištenje nepoznatih riječi u krivom kontekstu i ne shvaćanje konteksta zbog prebrzog izmjenjivanja radnji; prebrzo izgovaranje riječi i rečenica te korištenje neprimjerenih riječi. Jedan odgojitelj naveo je: „Ako u filmovima govore iskrivljeno kako bi djeci bilo zanimljivije djeca to mogu shvatiti kao ispravno te krivo naučiti.“ Pojedini ispitanici su istaknuli: „Prekomjernim i vremenski dugim izlaganjem medijima, djeca pasivno promatraju navedene podražaje, nema interakcije i

komunikacije.“, „Negativan učinak možemo primijetiti ukoliko se djeci učestalo puštaju isti animirani filmovi, ona počinju razgovarati samo uz naučene fraze iz animiranih filmova.“, „Ponavljanje fraza može kočiti djetetov samostalni način izražavanja“, „Djeca prije savladavaju i više koriste strani jezik nego materinski“. Jedan ispitanik odgojitelj zaključio je: „Tijekom gledanja crtića odrasla osoba bi trebala s djetetom porazgovarati o gledanom kako bismo bili sigurni da je dijete shvatilo poruku.“

Grafikon 23: Gledate li zajedno s djecom animirane filmove? (roditelji)

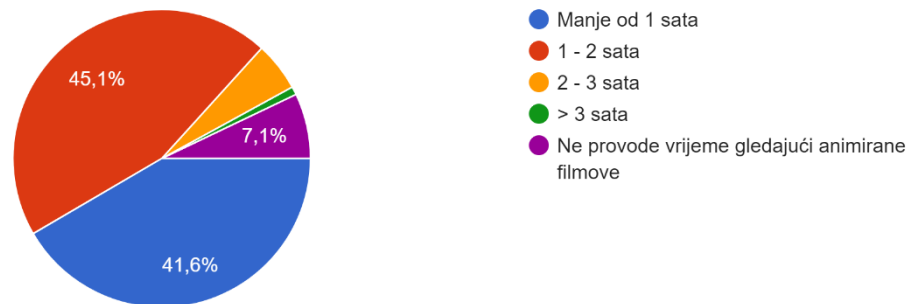
113 odgovora

U anketi za roditelje na pitanje „Gledate li zajedno s djecom animirane filmove?“, ispitanici su mogli označiti brojeve od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava „nikada“, a broj 5 „uvijek“. 6 (5,3 %) roditelja označilo je da nikada ne gledaju animirane filmove sa svojom djecom. 4 (3,5 %) roditelja označilo je da to čine rijetko, dok je njih 37 (32,7 %) označilo da to čini ponekad. Najveći broj roditelja, njih 42 (37,2 %), označilo je da često sa svojom djecom gleda animirane filmove, dok 24 (21,2 %) roditelja to čine uvijek.

Grafikon 24: Koliko sati dnevno djeca provode gledajući animirane filmove? (roditelji)

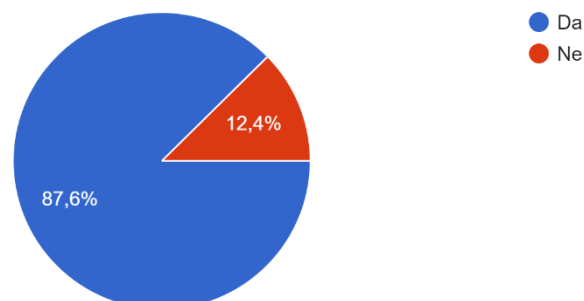
113 odgovora

Nastavno na prethodno pitanje, roditeljima se postavilo pitanje „Koliko sati dnevno djeca provode gledajući animirane filmove?“, gdje je najveći broj roditelja, njih 51 (45, 1 %) odgovorio 1 – 2 sata, njih 47 (41, 6 %) odgovorilo je da je to „manje od 1 sata“, dok je njih 8 (7, 1 %) označilo da djeca ne provode vrijeme gledajući animirane filmove. 6 (5, 3 %) roditelja odgovorilo je „2 – 3 sata“, a samo 1 (0, 9 %) ispitanik označio je odgovor „više od 3 sata“. Naime, Kovačević (2020) u svom istraživanju iznosi nešto drugačije rezultate u kojemu većina roditelja navodi kako njihova djeca gledaju animirane filmove 1 – 3 sata, nešto manji broj manje od 1 sata, dok 3 % roditelja tvrdi da njihova djeca gledaju animirane filmove više od 3 sata na dan.

Grafikon 25: Razgovarate li s djecom tijekom/nakon gledanja animiranog filma o gledanom? (roditelji)

113 odgovora

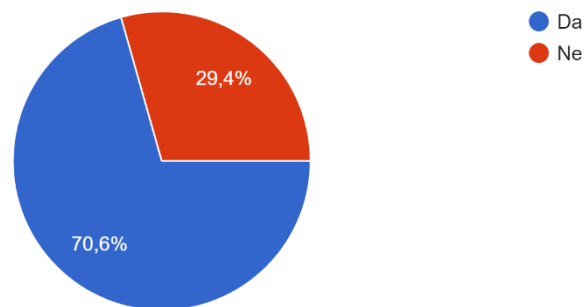

Kao posljednje pitanje, ispitanicima je postavljeno razgovaraju li s djecom tijekom/nakon gledanja animiranog filma o gledanom. Ako ne prikazuju djeci animirane filmove, stavljena je

napomena da mogu označiti smatraju li da je potrebno da se tijekom/nakon gledanja animiranog filma s djecom razgovara o gledanom. U anketi za roditelje, čak 99 (87, 6 %) roditelja označilo je potvrđan odgovor, dok je njih 14 (12, 4 %) odgovorilo negativno. Suprotno prethodnim rezultatima, Tolić (2021) navodi rezultate istraživanja koji prikazuju da samo 10 – 15 % nešto starije djece, i to od 8 do 13 godina, sa svojim roditeljima raspravljaju o gledanom televizijskom sadržaju, dok su razgovori s vršnjacima o tome češći.

Grafikon 26: Razgovarate li s djecom tijekom/nakon gledanja animiranog filma o gledanom? (odgojitelji)

102 odgovora

U usporedbi s prethodnim grafikonom, odgovori odgojitelja na isto postavljeno posljednje pitanje razlikuju se od odgovora roditelja. Nešto manji broj odgojitelja, njih 72 (70, 6 %) razgovara s djecom tijekom/nakon gledanja animiranog filma o gledanom, dok 30 (29, 4 %) njih to ne čini.

9. ZAKLJUČAK

Pojavom moderne tehnologije, djeca su danas izložena animiranim filmovima više nego ikada prije. Animirani filmovi, kroz različite žanrove, stilove i tehnike, pozivaju djecu da urone u svijet beskrajne kreativnosti i mašte. Od kognitivnog i emocionalnog razvoja do socijalnih vještina i govorno-jezičnih sposobnosti, njihov utjecaj na dječji razvoj je neosporan. Ovi maštoviti filmovi upoznaju djecu s novim vokabularom, različitim frazama i kreativnim dijalozima te mogu doprinijeti razvoju komunikacijskih vještina. Spoj privlačnog vizualnog konteksta i jednostavnog govora prilagođenog djeci može olakšati učenje jezičnih obrazaca, bilo na materinskom ili na stranom jeziku. Međutim, utjecaj ovih čarobnih oživljenih priča na dječji govorno-jezični razvoj nije nužno samo pozitivan. Neprimjerene riječi i nepravilna gramatika mogu umanjiti govorne vještine djece. Osim toga, pretjerana izloženost ovim medijima stvara ovisnost kod djece te smanjuje vrijeme stvarnih interakcija djeteta i okoline. Stoga su količina vremena pred ekranom, kvaliteta animiranog filma i prisutnost odrasle osobe koja će poticati govorno-jezični razvoj djeteta, ključni faktori za pozitivan utjecaj na dijete. „Mediji nisu sami po sebi prirodno dobri ili loši: radi se o tehnologiji koju se može koristiti na različite načine.“ (Kolucki i Lemish, 2013: 9) Uloga roditelja i odgojitelja ključna je u medijskom opismenjavanju djece i poticanju njihova govorno-jezičnog razvoja jer su oni ti koji određuju koliko su određeni animirani filmovi razvojno primjereni djeci.

Primarni cilj ovog diplomskog rada bio je ispitati stajališta roditelja i odgojitelja o tome jesu li animirani filmovi ogledni govorno-jezični modeli u ranome usvajanju govora te analizirati njihov i dječji odnos prema ovim medijima. Istraživanje je provedeno među roditeljima i odgojiteljima djece od 3 do 7 godina, koji su anonimno odgovorili na niz pitanja putem dvaju „Google obrazaca“. Rezultati istraživanja su bili u skladu s predviđenim ishodom. Naime, gotovo svi roditelji prikazuju svojoj djeci animirane filmove na materinskom i na stranom jeziku i to najčešće u svrhu zabave te zbog djetetove želje, a animirani film biraju prema edukativnom sadržaju u njemu. Većina pak odgojitelja ne prikazuje animirane filmove u svojoj skupini, no ukoliko to čine, uglavnom su to animirani filmovi na materinskom jeziku koji sadrže koristan sadržaj za dječji razvoj. Roditelji koji ne prikazuju animirane filmove svojoj djeci, odgovorili su da su mišljenja da manja djeca trebaju istraživati svijet oko sebe, a ne provoditi vrijeme na ekranima; dok odgojitelji to ne čine uglavnom iz nedostatka materijalnih uvjeta u ustanovi te toga što smatraju da su djeca već dovoljno izložena ekranima kod kuće. Gotovo

izjednačeno odgovorili su roditelji da njihovo dijete oponaša/ne oponaša likove iz animiranih filmova, iako je više roditelja ipak odgovorilo potvrdno, dok je većina odgojitelja navela da djeca iz njihove skupine to čine, te da pritom koriste razne riječi/izraze iz animiranih filmova na materinskom, kao i na stranom jeziku. Roditelji i odgojitelji smatraju da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece, kako na materinskom, tako i na stranom jeziku. Od pozitivnih utjecaja, uglavnom su navodili da animirani filmovi obogaćuju vokabular i pospješuju govor slušanjem i pamćenjem, poboljšavaju izgovor te razvijaju interes za strane jezike. Za negativan utjecaj naveli su korištenje poštapalica, mucanje, neartikuliran govor, automatizirane fraze, društveno neprimjeren rječnik te miješanje jezika. Roditelji su naveli da često sa svojom djecom gledaju animirane filmove te da njihova djeca uglavnom pred ekranom provode 1-2 sata. Roditelji i odgojitelji uglavnom razgovaraju s djecom tijekom/nakon prikazanog animiranog filma o gledanom. Dobiveni rezultati ukazuju na to da roditelji i odgojitelji postaju sve svjesniji značajnog utjecaja animiranih filmova na govorno-jezični razvoj djece. Pravilnim odabirom kvalitetnog sadržaja i aktivnim sudjelovanjem u gledanju animiranih filmova s djecom, oni mogu poticati razvoj bogatog rječnika i pravilne gramatičke strukture. Važno je da roditelji i odgojitelji osiguraju da vrijeme pred ekranom nadopunjuje, a ne zamjenjuje interaktivne govorno-jezične aktivnosti. Svjesni da animirani filmovi mogu biti čarobni uvod u svijet jezika, roditelji i odgojitelji trebaju pažljivo birati sadržaje koji će, kroz smijeh i avanture, obogatiti dječje govorne sposobnosti i otvoriti njihova srca za bezbroj priča koje tek čekaju da budu ispričane.

LITERATURA

1. Alghonaim, A. (2019) Impact of Watching TV English Cartoons on EFL Language Acquisition: A Case Study of an Arabic Young Child. *Arab Journal for Scientific Publishing*, 12, 23 – 54.
https://www.ajsp.net/research/Impact_of_Watching_TV_English.pdf (pristupljeno: 16. 10. 2024.)
2. Apel, K. i Masterson, J. (2004) *Jezik i govor od rođenja do 6. godine – Od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
3. Awinkeligo, H. M. et al. (2022) Impact of Animation Movies on Children's Behavioral and Language Development. *International Journal of Innovative Research and Development*, 11 (9), 26 – 33.
https://www.researchgate.net/publication/369002388_Impact_of_Animation_Movies_on_Children's_Behavioral_and_Language_Development (pristupljeno: 17. 10. 2024.)
4. Blažević, N. (2012) Djeca i mediji – odgoj na »televizijski« način. *Nova prisutnost*, X (3), 479 – 493.
<https://hrcak.srce.hr/93178> (pristupljeno: 2. 6. 2024.)
5. Ćosić, V. (2016) *Stavovi studenata o utjecaju animiranih filmova na jezični razvoj*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
<https://repositorij.ufzg.unizg.hr/en/islandora/object/ufzg%3A256/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 11. 7. 2024.)
6. Ferić, M. i Žižak, A. (2003) Komunikacija u obitelji – percepcija djece i mladih. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 40 (1), 25 – 38.
<https://hrcak.srce.hr/file/17284> (pristupljeno: 9. 3. 2024.)
7. Ghorbani, M. (2011) Watching cartoons with subtitles improves children's foreign language acquisition. *US-China Foreign Language Journal*, 9 (4), 241 – 246.
https://www.researchgate.net/publication/318339834_Watching_cartoons_with_subtitles_improves_children's_foreign_language_acquisition (pristupljeno: 4. 5. 2024.)
8. Gimboš, I. (2012) Neverbalna komunikacija u animiranim filmovima - kinezički i proksemički znakovi. *CM - časopis za upravljanje komuniciranjem*, 7 (22), 107 – 122.
<https://doi.org/10.5937/comman1222107G> (pristupljeno: 15. 3. 2024.)

9. Grguraš, K. (2021) *Film kao način govornog izražavanja djece*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
<https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A5682/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 18. 5. 2024.)
10. Ilišin, V. (2003) Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja*, 9 (2), 9 – 34.
<https://hrcak.srce.hr/23306> (pristupljeno: 7. 7. 2024.)
11. Jovanovac, I. (2017) *Utjecaj crtanih filmova na djecu predškolske dobi*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%253A329/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 17. 6. 2024.)
12. Jurakić, I. (2018) *Interpersonalna komunikacija u predškolskoj dobi*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%3A682/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 15. 3. 2024.)
13. Juričić, A. (2020) *Razvoj govora kod djece predškolske dobi*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
<https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A4833/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 3. 4. 2024.)
14. Katinić, E. (2019) *Upotreba dijalekata u sinkroniziranim crtanim filmovima*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
<https://repozitorij.unios.hr/islandora/object/ffos:4654/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 16. 3. 2024.)
15. Kolucki, B. i Lemish, D. (2013) *Kako komunicirati s djecom: Načela i prakse za podršku, nadahnuće, poticaj, obrazovanje i iscjeljenje*. Zagreb: UNICEF Ured za Hrvatsku.
https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Prirucnik_Kako_komunic_HR_web_1_.pdf (pristupljeno: 11. 3. 2024.)
16. Kovačević, I. (2020) *Utjecaj animiranih filmova na djecu od 1 do 7 godina*. Diplomski rad. Varaždin: Sveučilište Sjever.
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/unin%3A3223/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 10. 6. 2024.)

17. Kuduzović, Z. H. i Čičkušić, V. (2020) *Medijski odgoj predškolaraca: Priručnik za odgajatelje/odgajateljice u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja*.
https://media.ba/sites/default/files/medijski_odgoj_predskolaraca_-_prirucnik_za_odgajatelje.pdf (pristupljeno: 12. 7. 2024.)
18. Kujundžić, N. (2020) Disneyjevi animirani antropomorfi. *Narodna umjetnost*, 57 (2), 49 – 63.
<https://doi.org/10.15176/vol57no203> (pristupljeno: 5. 2. 2024.)
19. Mikić, K. (2001) *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa.
20. Peruško, Z. (2011) *Uvod u medije*. Zagreb: Zrinski d. d.
21. Prebeg-Vilke, M. (1991) *Vaše dijete i jezik : materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
22. Rezeki, T. I. (2021) Children's Language Acquisition due to the Influence of Animation Film. *English Teaching and Linguistics Journal*, 2 (1), 122 – 132.
<https://jurnal.umsu.ac.id/index.php/ETLiJ/article/view/5794> (pristupljeno: 19. 10. 2024.)
23. Sindik, J. (2011) Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja*, 18 (1), 5 – 33.
<https://hrcak.srce.hr/85379> (pristupljeno: 5. 6. 2024.)
24. Sindik, J. i Veselinović, Z. (2010) Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja*, 16 (2), 107 – 133.
<https://hrcak.srce.hr/63943> (pristupljeno: 5. 6. 2024.)
25. Ščukanec, A. (2011) Ivo Žanić. 2009. Kako bi trebali govoriti hrvatski magarci? O sociolingvistici animiranih filmova. *Jezikoslovlje*, 12 (1), 107 – 111.
<https://hrcak.srce.hr/72539> (pristupljeno: 16. 3. 2024.)
26. Šego, J. (2009) Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece: Jezične igre kao poticaj dječjemu govornom razvoju. *Govor*, 26 (2), 119 – 149.
<https://hrcak.srce.hr/165964> (pristupljeno: 10. 7. 2024.)
27. Škrabalo, I. (2008) *Hrvatska filmska povijest ukratko (1896-2006)*. Zagreb: Hrvatski filmski savez i V.B.Z.
28. Težak, S. (2002) *Metodika nastave filma*. Zagreb: Školska knjiga.
29. Tolić, N. (2021) *Utjecaj animiranih filmova na komunikološki razvoj djece u predprimarnom obrazovanju*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.

- <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg%3A2646/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 12. 6. 2024).
30. Tomljenović, R.; Ilej, M.; Banda, G. (2018) *Djeca i mediji : knjižica za roditelje i skrbnike djece*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije i Ured UNICEF-a za Hrvatsku. https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2018/04/Djeca-i-mediji-knjižica_medijska_pismenost.pdf (pristupljeno: 3. 5. 2024.)
31. Turković, H. (2012) *Razumijevanje filma : ogledi iz teorije filma*. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima.
32. Valković, J. (2010) Oblici i utjecaji televizijskog nasilja. *Nova prisutnost*, VIII (1), 67 – 85.
<https://hrcak.srce.hr/53639> (pristupljeno: 9. 7. 2024.)
33. Valković, J. (2016) Utjecaj medija na socijalizaciju. *Riječki teološki časopis*, 47 (1), 99 – 116.
<https://hrcak.srce.hr/17010> (pristupljeno: 6. 7. 2024.)
34. Vižentin, A. (2022) *Utjecaj animiranih filmova na djecu predškolske dobi*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
<https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:7278/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 13. 5. 2024.)
35. Vrsaljko, S. i Paleka, P. (2018) Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja. *Magistra Iadertina*, 13 (1), 139 – 159.
36. Zgrabljic Rotar, N. (2005) Mediji - medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji. U: Zgrabljic Rotar, N. (ur.) *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo: Mediacentar, 9 – 45 – x.
https://www.media.ba/sites/default/files/media_literacy.pdf (pristupljeno: 3. 6. 2024.)
37. Zubčić, A. (2023) *Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora na primjeru dječjih vrtića Zadarske županije*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/unizd%3A7632/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 12. 7. 2024.)
38. Žanić, I. (2009) *Kako bi trebali govoriti hrvatski magarci? : (O sociolingvistici animiranih filmova)*. Zagreb: Algoritam.

ŽIVOTOPIS

Ime i prezime: Lorena Božičević

Datum i mjesto rođenja: 04. 01. 1999., Osijek

Adresa prebivališta: Ul. Josipa Relje Vladovića, 25, Zadar

E-mail: lorenabozicevic18@gmail.com

Obrazovanje

2005. – 2013. Osnovna škola Tenja, Tenja

2013. – 2017. II. gimnazija Osijek

2018. – Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Prvostupnica ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (univ. bacc. praesc. educ),
jednopedmetni preddiplomski studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Sveučilište u
Zadru

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura ispitanika prema spolu (roditelji)

Grafikon 2: Struktura ispitanika prema spolu (odgojitelji)

Grafikon 3: Struktura ispitanika prema dobi (roditelji)

Grafikon 4: Struktura ispitanika prema dobi (odgojitelji)

Grafikon 5: Struktura ispitanika prema završenom obrazovanju (roditelji)

Grafikon 6: Struktura ispitanika prema završenom obrazovanju (odgojitelji)

Grafikon 7: Struktura ispitanika prema duljini radnog staža na poziciji odgojitelja (odgojitelji)

Grafikon 8: Struktura ispitanika prema dobi njihovog djeteta (roditelji)

Grafikon 9: Struktura ispitanika s obzirom na dobnu skupinu u kojoj rade (odgojitelji)

Grafikon 10: Prikazujete li djeci animirane filmove? (roditelji)

Grafikon 11: Prikazujete li djeci u vrtiću animirane filmove? (odgojitelji)

Grafikon 12: Gledaju li vaša djeca animirane filmove na materinskom ili stranom jeziku (npr. engleskom)? (roditelji)

Grafikon 13: Gledaju li djeca iz Vaše skupine animirane filmove na materinskom ili stranom jeziku (npr. engleskom)? (odgojitelji)

Grafikon 14: Kako najčešće birate animirane filmove koje prikazujete djeci? (roditelji)

Grafikon 15: Oponašaju li Vaša djeca likove iz animiranih filmova? (roditelji)

Grafikon 16: Oponašaju li djeca iz Vaše skupine likove iz animiranih filmova? (odgojitelji)

Grafikon 17: Koriste li djeca iz Vaše skupine neke riječi/izraze iz animiranih filmova na materinskom jeziku? (odgojitelji)

Grafikon 18: Koriste li djeca iz Vaše skupine neke riječi/izraze iz animiranih filmova na stranom jeziku? (odgojitelji)

Grafikon 19: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na materinskom jeziku. (roditelji)

Grafikon 20: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na materinskom jeziku. (odgojitelji)

Grafikon 21: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na stranom jeziku. (roditelji)

Grafikon 22: Smatram da animirani filmovi utječu na razvoj govora djece na stranom jeziku. (odgojitelji)

Grafikon 23: Gledate li zajedno s djecom animirane filmove? (roditelji)

Grafikon 24: Koliko sati dnevno djeca provode gledajući animirane filmove? (roditelji)

Grafikon 25: Razgovarate li s djecom tijekom/nakon gledanja animiranog filma o gledanom?
(roditelji)

Grafikon 26: Razgovarate li s djecom tijekom/nakon gledanja animiranog filma o gledanom?
(odgojitelji)